

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

T.C.
VAKIFLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

VAKIF ŞEHİR

GAZİANTEP

VAKIF PINARLARININ ŞEHİRİ:
GAZİANTEP

ASRIN FELAKETİNİN
MERKEZİNDE
ATA YADİĞÂRLARI

ECDADIMIZDA
ÇEVRECİLİK ANLAYIŞI

VAKIF İNSAN OLMANIN HİKMETİ
Prof. Dr. Mim Kemal Öke

HAZİRAN 2024 / SAYI 25

GAZİANTEP KURTULUŞ CAMİİ

Üretime Katkı Sağlayanlara

KATIL

Siz de Vakıf Katımlı olun,
ekonomiye katkı sağlayan üreticilere
destek olanlara katılın.

0850 202 1 202 | 444 44 77 | vakifkatilim.com.tr

VAKIF KATILIM

“

Kudüs'ü Haçlılardan 88 yıl sonra 1187'de geri almayı başaran Selâhaddîn-i Eyyûbî, vakıf sistemini yönetim anlayışının merkezine koyan büyük bir liderdi. Kudüs'ün imarına ve ıslahına önem veren Eyyûbî, medrese, hankah ve bimarhane gibi vakıf eserleri tesis ederek bunlara gelir kaynakları sağlamıştır. Kudüs'ün Osmanlı hâkimiyetine girmesinden sonra bazı sultanlar eliyle birçok yeni vakıf kurulmuş, daha öncekiler ise hizmetlerini devam ettirmiştir.

”

Selâhaddîn-i Eyyûbî

“ Deprem Bölgelerindeki Vakıf Eserleri Emanetimizdir ”

Gaziantep, Kahramanmaraş, Kilis... Vakıf şehir dergimizin 25. sayısının omurgasını oluşturan bu üç kadim şehrimizin isimlerini zikredince “Asrın Felaketi” geliyor aklımıza kuşkusuz. Fakat yaşadığımız büyük acılara karşın Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat depremlerinden sonra damla damla çoğalan iyilik hareketi, âdetâ bir ihya okyanusuna dönüştü. Şimdi bu okyanusun şefkatli suyu, yurdumuzun ince kılcal damarlarına şifa taşıyor.

6 Şubat depremlerinde zarar gören 377 vakıf eserinin her biri, şehirlerimizi taçlandıran abidevi ve sembol yapılarından oluşuyor. Bu nedenle bu eserlerin milletimiz için önemi büyük. Vakıflar Genel Müdürlüğü olarak restore edilerek hizmete açtığımız 30’dan fazla vakıf eserinin yaz sonunda 100’e çıkarılmasını hedefliyoruz. 2024 yılı Vakıf Haftası 100. Yıla Özel 201 Eser Toplu Açılış Töreni münasebetiyle hizmete açtığımız eserlerimiz arasında, Gaziantep’te Balıklı Mescidi ve Kütüphanesi, Kilis’te Mevlevihane Camii ve Fevkanî Camisi de bulunuyor.

Gaziantep’in kültürel miras alanı olan Şahinbey ilçesinde inşa ve ihya çalışmaları devam eden dört önemli vakıf eserimiz bulunuyor. Depremde ağır hasar alan Kurtuluş Camii’nin rölöve ve restitüsyon projeleri ile enjeksiyon raporu, Koruma Kurulu’nda onaylandı. Restorasyon ve statik proje çalışmaları devam eden caminin minare sökülümünü de tamamladık. Kısmi göçüklere sahip mabedin kubbe yapımı için çelik iskeleyi tamamladık. Yine Şahinbey ilçesinde, orta hasar alan üç vakıf eserinden ilki, Zincirli Bedesten... Rölöve projesi muhatap kurula sunulan yapının restitüsyon, restorasyon ve statik projelerini tamamladık, dükkânlardaki askıya alma işlemlerini de sürdürüyoruz. Hamdi Kutlar Caddesi’nde bulunan Boyacı Camii’nin rölöve projelerine ve statik hesap çalışmalarına devam ediyoruz. Caminin askıya alma imalatlarını tamamladık. Restorasyon ve statik proje

çalışmalarına ise devam ediyoruz. Depremde orta hasar alan Ömeriye Camii’nin sözleşmesini yaptık, rölöve projesi onaylandı ve minaresini çelik iskeleye aldık.

Köklü bir vakıf medeniyeti şehri olan Kahramanmaraş’ta hasar gören eserlerimizin ihya çalışmalarını ise tüm hızıyla sürdürüyoruz. Kahramanmaraş dendiğinde akla gelen anıtsal yapılarımızdan ilki, Ulu Camii oluyor elbette. 6 Şubat depremlerinde ağır hasar alan caminin rölöve ve restitüsyon projesi, Koruma Kurulu tarafından onaylanmıştır. Restorasyon ve statik proje çalışmalarına devam ettiğimiz caminin çelik malzeme siparişlerini teslim aldık ve kemer askılama çalışmalarına başladık. Ayrıca geçici koruma çatısının sınırlarını belirledik ve yapım aşamasına devam ediyoruz. Sondaj çalışmalarına ise son cemaat yeri önünden başladık.

Kilis’te bulunan vakıf eserlerinin ihya çalışmalarına ise tüm gayetimizle devam ediyoruz. Şehir merkezinde bulunan Mevlevihane Camii’nin rölöve, restorasyon ve statik projeleri Koruma Kurulu’nda onaylandı. Orta hasarlı caminin ahşaptan, geçici çatı yapım imalatlarını tamamladık. Enjeksiyon uygulamalarını tamamladığımız mabedin kumlama ve derz açma işlemlerini, sökülün ahşap doğramaların boya raspa çalışmalarını ise sürdürüyoruz. Kilis şehir merkezinde ağır hasarlı bir diğer vakıf eserimiz, Tekke Camii. Mabedin rölöve, restorasyon ve statik projeleri Koruma Kurulu’nda onaylandı. Minare platformu için hazırlıklara devam ettiğimiz camide, sökülün ahşap kepenlerin boya ve raspa imalatlarını yapıyoruz, müdahale paftalarını da oluşturmuyoruz.

Ezcümle, milletimiz müsterih olsun ki deprem bölgelerindeki vakıf kültür eserleri bizim emanetimizdir. Şehirlerimizin sembolü olan tüm vakıf eserlerimiz, aynı ihtişamlarıyla ülkemize yeniden kazandırılacaktır.

SİNAN AKSU

T.C. Vakıflar Genel Müdürü

EDİTÖRDEN

Değerli Okurumuz,

Şubat 2022'de yayın hayatına başlayan Vakıf Şehir dergimizin 25. sayısı ile karşınızda olmanın mutluluğunu yaşıyoruz. İncelikli bir editasyonla yayına hazırladığımız dergimizin bu sayısında Gaziantep'ten Kahramanmaraş'a, oradan da Kilis'e uzanıyoruz. Vakıf medeniyetimizin bu kadim şehirlerine dair çarpıcı bilgileri, bu sayımızda bir araya getirdik.

Batılı seyahatlerin gözünden Gaziantep izlenimlerini okuyacağınız sayfalarımızı beğeneceğinizi umut ediyoruz. Öykü ve deneme yazarı Rasim Özdenören'in, memleketi Kahramanmaraş üzerine kaleme aldığı özgün satırlar ise kolayca rastlanamayacak lezzette. Kilis'teki vakıf eserlerimizin detaylarını öğrenmek için, yine dergimizin sayfalarında ilerlemeniz yeterli olacak.

Yeni sayımızın ana eksenini oluşturan Gaziantep, stratejik konumu ve sahip olduğu zenginlikler nedeniyle tarih boyunca paylaşılamamış bir kent. Şehrin tarih boyunca geçirdiği dönüm noktalarını dergimizin "zaman çizelgesi" bölümünde görebilirsiniz.

"Vakıf şehir Gaziantep" dendiğinde akla ilk gelen yapılar arasında, camilerin yanı sıra, bedestenler ve hanlar yer alıyor. Gaziantep'te çeşitli zamanlarda altı tane bedesten yapılmış; bunlardan 1717 tarihinde inşa edilmiş olan Zincirli Bedesten ile 1853 yılından beri varlığını sürdüren Kemikli Bedesten günümüze ulaşmıştır.

Hanlara gelince... Gaziantep'te Birinci Dünya Savaşı'nın başladığı yıllarda sayıları 31 olan hanlardan 18 tanesi ayakta ve bunlar, şehir hanı planında mevcut olanlardır. Şehir merkezinde halen mevcut bulunan en eski han, Lala Mustafa Paşa'nın 1563 yılı civarında yaptırdığı Hışvahan'dır (pamuk kozası hanı). 1648'de Gaziantep'e gelen Evliya Çelebi, hanların sayısı hakkında bir rakam vermemekle birlikte Mustafa Paşa'nın Pekmez Hanı'nı, Tuz Hanı'nı, Börekçi Hanı'nı ve Mustafa Ağa Hanı'nı ismen zikreder. Gaziantep Bölgemizde anlatılacak şey çok. Ancak biz sözü fazla uzatmadan dolu dolu içeriğimiz ve kalemleri ile konuk aldığımız yazarlarımızın anlatımıyla sizleri baş başa bırakalım.

İyi okumalar,

GÜL AŞIK

Vakıflar Genel Müdürlüğü
Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri

VAKIF ŞEHİR

**T.C. Vakıflar Genel
Müdürlüğü adına**

**Yayın Kurulu Başkanı
Genel Müdür
SİNAN AKSU**

**Yayın Kurulu Üyeleri
Genel Müdür Yardımcıları
HAYRULLAH ÇELEBİ
AYDIN CEM ASLANBAY
ERKAN ÖMEROĞLU**

**Yayın Koordinatörü
GÜL AŞIK**

**Kültür ve Tescil
Daire Başkanı
MEVLÜT ÇAM**

**Sanat Eserleri ve
Yapı İşleri Daire Başkanı
ŞENGÜL KONCAGÜL**

**Dış İlişkiler Daire Başkanı
SEVİM ÇAĞLA SERİM**

**Hayır Hizmetleri
Daire Başkanı
TANER KARADAYI**

**Kurumsal İlişkiler
SADIK ÖZDEMİR**

**Yayıncı Kuruluş
ART MENTAL A.Ş.
Adına İmtiyaz Sahibi
ALİ ATAY**

**Yayın Yönetmeni
MELİH USLU**

**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
SEDA BAŞARAN TAŞDELEN**

**Görsel Yönetmen
MURAT SELEK**

**Art Mental Yayınları
Medya Grubu Başkanı
DOĞAN ACAR**

**Editörler
HAYATİ TEK
İLTERR SAĞIRSOY**

**Baskı
SEMİH OFSET MATBAA
SEK. YAY. SAĞ. İNŞ.
SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Zübeyde Hanım mah. 628 sok.
No: 26 Altındağ / Ankara**

Bu dergi uluslararası grafik tasarım ve editöryal ilkeler uyarınca hazırlanmıştır. Vakıf Şehir Dergisi aylık olarak yayınlanır. Dergide yer alan makale, araştırma, yorum, röportaj gibi yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Dergide yer alan yazılardan kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Yaygın, Süreli, Türkçe
ISSN: 27916308
2024, Sayı: 25

**T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI**

**VAKIF
KATILIM**

Vakıf Şehir Dergisi,
Vakıf Katılımı desteği ile
yayınlanmaktadır.

VakıflarGM

vakiflarmgm

VakıflarGM

QR kodu okutarak
konuma gidebilirsiniz

**T.C.
VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
GAZİANTEP BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ**

**ADEM BOZKURT
Bölge Müdürü**

gaziantep@vgm.gov.tr

Bağlı İller: GAZİANTEP,
KAHRAMANMARAŞ, KİLİS

(342) 232 4425

İncilipınar Mah, Muammer Aksoy Bulvarı,
Vakıflar Güven İş Merkezi No: 8 Kat:4-5-6
Şehitkamil - GAZİANTEP

GÜNCEL

Kültür ve Turizm Bakanı MEHMET NURİ ERSOY

**Son 22 Yılda
5 Bin 450 Eseri
Restore Ettik**

RÖPORTAJ

Gaziantep Valisi KEMAL ÇEBER

**“Vakfet, Yaşat!”
Düsturunu
Şiar Edinen Şehir**

TARİHTEN

**Batılı Gezginlerin
Kaleminden
GAZİANTEP VE CİVARI**

BİR ZAMANLAR RASİM ÖZDENÖREN

**BENİM
KAHRAMANMARAŞ'IM!**

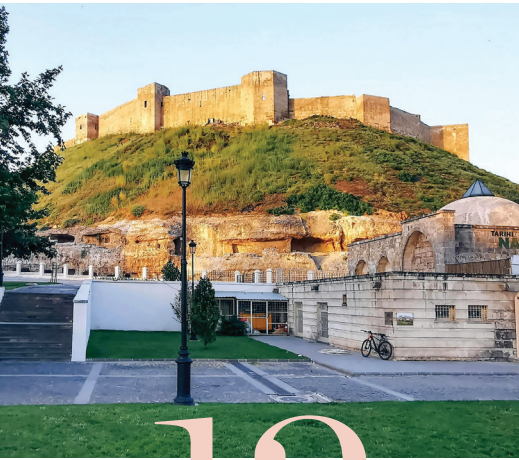
KAHRAMANMARAŞ

**Şehrin Altı Asırlık Tanığı
KAHRAMANMARAŞ
ULU CAMİİ**

KİLİS

**Şehrin en büyüğü ve
en eskisi
KİLİS ULU CAMİİ**

12
GAZİANTEP
MELİH USLU

Vakıf Medeniyetini
Güçlü Surlarıyla
Koruyan
GAZİANTEP

20
GAZİANTEP

Gotik Kiliseden
Zarif İslam Mabedine
KURTULUŞ CAMİİ

22
GAZİANTEP

Tarihî İpek Yolu
Başkentini Taçlandıran
ALTI VAKIF KÜLTÜR
HAZİNESİ

36
YAŞATILAN VAKIFLAR
ALİ OSMAN ÖZDEMİR

Parlak Pınarların Şehri:
AYINTAP

RÖPORTAJ
Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı
FATMA ŞAHİN

Gaziantep Modeli,
İçinde Vakıf Kültürünü
Barındırıyor

44
MEKÂN
YUSUF MERİÇ

Dervişlerin
İhsanını Yansıtan
GAZİANTEP
MEVLEVİHANESİ
VAKIF MÜZESİ

“ Son 22 Yılda 5 Bin 450 Eseri Restore Ettik ”

2002 yılından bu yana restorasyon projelerine yaklaşık 8 milyar liralık harcama yapıldığını, son iki yılda ise 119 vakıf kültür varlığının onarımlarının tamamlandığını bildiren Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy, bu süreçte Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün çok başarılı işlere imza attığını söyledi.

Fotoğraf: MELİH USLU

Zeugma Müzesi'nde sergilenen Dionysos Madalyonlu Mozaik.

Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restorasyonu yapılan 201 eserin açılışından büyük onur ve mutluluk duyduğunu belirtti. Bakan Ersoy, inanç, düşünce ve kültür evreninin çok önemli değerlerinden birisi olan vakıf müessesinin temelinde iyilik, şefkat ve yardımlaşma olduğunu söyledi. “Bizim medeniyetimiz, bir yanılla da vakıf medeniyetidir. Vakıf kültürümüz, insana dair bütün iyi hasletlerden beslenip eserlerde somutlaşmıştır,” diyen Ersoy, vakıf müessesesinin çok ciddi bir hukuk manzumesine dayandığını vurguladı.

Büyük bir medeniyet tasavvuruna dayanan vakıf medeniyetimizin yeni ihya süreçleriyle insanlığa umut verdiğini belirten Bakan Ersoy, “Vakıflarımız, köklü geçmişle toplumun çeşitli ihtiyaçlarına cevap veren; sosyal yardım, eğitim, sağlık gibi alanlarda hizmet sunan çok değerli kurumlarımızdır. Zengin vakıf geleneğimizi yaşatma ve gelecek kuşaklara aktarma adına çalışmalarımızı kararlılıkla sürdürüyoruz,” şeklinde görüşlerini dile getirdi.

Yüzlerce yıllık vakıf geleneğimizin temsil ettiği değerleri yaşatmaya, güçlendirmeye ve geleceğe taşımaya büyük önem verdiklerini belirten Bakan Ersoy, milletin, devletin asırlardır vakıf sahibi atalarına vefa gösterdiğini; Türkiye'nin pek çok yerinde varlığını sürdürerek bugün hizmet veren hastaneler, çeşmeler, hamamlar, kütüphaneler ve daha nice eserin bu sadakatin bir göstergesi olduğunu söyledi.

Şehreküstü Konakları ve Şiş Camii.

Değerli bir mirasın bugünkü varislerinin, vakıf müessesinin sağlıklı bir biçimde işleyebilmesi için canla başla çalıştığını dile getiren Ersoy, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın öncülüğünde, vakıfların kuruluş amacına en uygun ve verimli şekilde hayatiyetini sürdürmesi noktasında birçok iyileştirme gerçekleştirildiğini kaydetti.

Ersoy, ilgili mevzuatta devrim niteliğinde düzenlemeler yapıldığını, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün bir yandan alanı koordine ve kontrol ederken; diğer yandan da gerek yurt içinde gerekse yurt dışında vakıf eserlerine sahip çıktığını, teknolojiyle titizlikle koruyup nesillerle buluşturduğunu ifade etti. İhtiyaç sahibi her kademedeki öğrenciye burs, öksüz ve yetim çocuklar ile en az yüzde 40 engeli bulunanlara muhtaç aylığı verildiğini anlatan Bakan Ersoy, ailelere kuru gıda yardımı, imarethanelerde sıcak yemek hizmeti, bağışlanan adak ve kurban etleriyle yemek ve kavurma dağıtımı yapıldığını; afetlerde Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yaraları sarabilmek için ilk andan itibaren sahada olduğunu anlattı.

Ersoy, restorasyon ve ihya projelerinin tüm hızıyla devam ettiğini vurgulayarak, sözlerini şöyle sürdürdü: "Son 22 yılda yaklaşık 8 milyar liralık bir harcamayla 5 bin 450 eseri restore ettik. Sadece son iki yılda, UNESCO Dünya Kültür Miras Listesi'nde yer alan eserlerden İstanbul Kariye Camisi, Hz. Cabir Camisi, Beyazıt Medresesi, Beyazıt Hünkâr Kasrı, Kasımpaşa Mevlevihanesi, Sivas Divriği Ulu Camii ve İstanbul Terra

Santa Kilisesi gibi 119 vakıf kültür varlığının onarımları tamamlandı. Ayrıca 6 Şubat depremlerinde hasar gören çok sayıda ibadethane de onarıldı."

Ersoy, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün kamuoyunda fazla bilinmeyen çalışmalarına ilişkin de şu bilgileri paylaştı: "Ayasofya Camisi'nin Bütüncül Projesi'ni hazırladık. Olası bir afette Ayasofya'ya bir şey olsa onu eski haliyle yeniden inşa edecek bir proje yoktu. Umarım kullanmamız hiçbir zaman gerekmez ama bu proje artık elimizde mevcut. Sivas Divriği Ulu Camii'nde yapının statik olarak dengede olduğunu gösteren, çok özgün bir sistem unsuru olan Denge Sütunu'nu da tekrar işlevsel hale getirdik. Aynı camide havuz zarar görmüştü, o da eski haline kavuşturuldu. Gönül coğrafyamızla ilgili çalışmalarımız çerçevesinde Bosna Hersek, Kosova, Makedonya ve KKTC'de Osmanlı döneminden kalma 28 eserin restorasyonunu tamamladık, 13'ünün çalışması hâlen devam ediyor."

Ersoy, hudut sınırları dışındaki vakfiyelerde yer alan hayır şartlarını yerine getirmek amacıyla gıda dağıtımı yaptıklarını; 2013 ile 2024 yılları arasında Bosna Hersek, Bulgaristan, Filistin, Karadağ, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kosova Cumhuriyeti, Kuzey Makedonya, Ukrayna ve Yemen'e kuru gıda yardımı gerçekleştirdiklerini söyledi. Bu çalışmalarla vakıf gibi kadim, tarihsel bir müesseseyi güncelle buluşturduklarını kaydeden Ersoy, "Vakıf kültürünü, yardımlaşmanın, dayanışmanın güzelliğini hayatın içinde diri tutuyor, yeni nesillere aktarıyoruz," dedi.

“Vakfet, Yaşat!” Düsturunu Şiar Edinen Şehir

“Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün her alanda günceli aktif olarak takip ettiği ve şehirlere ilk kuruldukları günden bu yana sosyoekonomik ve değerler noktasında kesintisiz hizmet verdiği açıkça görülmektedir,” diyen Gaziantep Valisi Kemal Çeber’e, bölgedeki vakıf eserlerini koruma konusunda yapılan çalışmaları sorduk.

Sosyal yardımlaşma vakıflarının önemini, kültürümüz ve yaşam alışkanlıklarımız açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

İnsanoğlu, birlikte yaşamanın bir gereği olarak birçok sosyal, kültürel ve ekonomik kurumlarını oluşturmuş. Bu iş bölümü sayesinde toplumların sağlıklı bir yapıya sahip olması mümkün olmuştur. Toplumların bu çerçevede yardımlaşma ve dayanışma alanında ortaya çıkardığı önemli kurumlardan bir tanesi de vakıflardır.

Vakıflar, psikoloji ile dinî inançlarla iktisadi ve sosyal hayatın birleştiği noktada yer almaktadır. Birlikte yaşamanın gereği olarak toplum bir bütündür ve ancak yardımlaşarak ihtiyaçlarını giderebilir. Vakıfların, İslam’ın inançlara benimsettiği değerler üzerinden toplumsal hayatımıza girdiği şüphesizdir. Ölümünden sonra da hayırla hatırlanmayı isteme gibi İslami değerler, vakıfların işlerlik kazanmasında önemli bir yere sahip olmuştur. Özellikle Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde önemli görevler üstlenen vakıflar, o dönemden günümüze hayatın her alanı ile ilgili hizmetler üretmişlerdir. Günümüzde ise vakıflar, sanayileşme ve şehirleşmenin ardından değişime uğramıştır. Ancak yine aynı değerlerin etkisiyle Türkiye’nin her yerinde vakıf hizmetleri, Vakıflar Genel

Müdürlüğümüzün koordinasyonunda devam etmektedir. Ben inanıyorum ki toplumsal yaşamın en önemli dinamiği olan insanların yardımlaşarak hayatlarını devam ettirebileceği gerçeği var oldukça vakıflar da toplumların hayatında var olmaya devam edecektir.

Valilik olarak Gaziantep’teki vakıf eserlerini korumak ve yaşatmak adına yaptığınız çalışmalar nelerdir?

Kendi savunması ile “gazilik” unvanına layık görülmüş Gaziantep ilimiz, Hz. Ömer zamanında İslam sancağı olmuş ve 1071 yılından itibaren Türk İslam dünyasına geçmiştir. Şehrimiz, o tarihten bugüne dek ecdadın “Vakfet, yaşat!” düsturuna uygun olarak camileri medreseleri dergâhları hanları hamamları bedestenleri ve birçok ilimizde bulunmayan kastel yapıları ile donatılmıştır.

Kurulduğu günden itibaren ayakta kalan ecdat eserlerimizin mevcut konumlarının tarihi şehir alanı içerisinde olması sebebiyle şehrimizin tüm kamu kurumlarının hassasiyet göstererek vakıf eserlerinin korunması sağlanmaktadır. Birçok vakıf eseri, bu anlayışla aslına uygun olarak restore edilmekte ve tarihi yapısı korunarak vatandaşlarımızın ziyaretine veya kullanımına sunulmaktadır. Tarihi manada 8 bin yıllık bir geçmişi olduğu bilinen ve bu tarihe birçok afet

ve bir de savunma mücadelesi ekleyen şehrimizde de vakıf eserlerimizin gelecek nesillere aslına uygun bir şekilde aktarılması için şüphesiz arkadaşlarımız önemli bir gayret gösteriyorlar.

Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün Gaziantep’teki çalışmaları hakkında ne söylemek istersiniz?

Bilindiği üzere vakıflarımız kuruldukları dönemlerden itibaren şehirlerdeki imar, altyapı, kültür, eğitim, ibadet, hayır işleri noktasında önder olmuş nadide kurumlardandır. 6 Şubat 2023 tarihinde bölgemizde meydana gelen deprem sonrasında, ilimizde bulunan tarihi eserlerin büyük bir oranda hasara uğradığı tespit edilmiştir. Akabinde ilimizde tarihi alanda bulunan eserler ile ilgili olarak sahada Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne ait personelin hızlı bir şekilde reaksiyon aldıkları, hasar tespiti yaptıkları gözlemlenmiştir. Personelimiz, ivedilikle insan canına mal olacak noktalarda can güvenliği için gerekli her türlü tedbiri hızla almışlardır. Yine bir vakıf medeniyeti şehri olan Gaziantep ilimizde 39 adet cami, bir adet medrese-dergâh, iki adet mescit, beş adet hamam, altı adet han, bir adet bedesten, dört adet kastel, bir adet kütüphane, 17 dükkân ve bir adet mektep gibi çeşitli vakıf eseri bulunduğu göz önüne alındığında, Vakıflar Genel

Müdürlüğü tarafından eserlerin neredeyse tamamına yakınında restorasyon ihaleleri hızlı bir şekilde yapılmıştır.

Bu çalışmalar için, Türkiye'de etkin ve deneyimli üniversite hocalarından oluşan bilim heyetleri eşliğinde, öncelikle her eserde ayrı ayrı zemin etüt çalışmaları yapılmış; her eserin tek tek lazer taramalar ile en kılcal çatlaklarına kadar incelendiği, georadar çalışmaları ile yapıldıkları günden bu yana oluşan hasarların tespit edildiği, eserlerin öncelikle aslına uygun olarak korunması amacıyla çelik iskeleler ve askılamalar yapıldığı gözlemlenmiştir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün ecdat yadigarı eserlerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması konusunda hassasiyetlerinin en üst düzeyde olduğu açıkça görülmektedir. İlimizdeki vakıf eserlerinin bu kadar hassas olarak restore edilecek olması, kadim şehrimiz için en önemli olgulardan biridir. Ecdat yadigarı vakıflarımızın İstanbul'dan sonra en çok yaşatıldığı il olan şehrimizde, hâlihazırda 32 adet mülhak vakfın yaşatıldığı, yine 107 adet yeni vakfın kuruluşuna ön ayak olduğu dikkate alındığında vakıf medeniyetinin kadim şehrimizde etkin bir rol oynadığı açıktır.

Yine Vakıflar Genel Müdürlüğü, ilimizde bin 25 aileye kuru gıda yardımı, 95 öksüz/yetim veya engelliye maaş, 743 öğrencimize burs vermiş ve bu hayır

işleri ile şehrimizdeki vatandaşlarımızın gönlünde yer etmiştir. Ayrıca 6 Şubat 2023 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğümüzün bölgemizde meydana gelen deprem sonrasında, depremde en ağır hasar alan Nurdağı ilçemizde kurduğu deprem çadırı, depremden bu yana hizmet vermektedir. Herhangi bir kurumdan yardım almaksızın kendi yemeklerini dağıtan Vakıflar Genel Müdürlüğümüz, ramazan ayı boyunca vatandaşlarımıza kendi personeli ile bu yemekleri dağıtmış ve bununla birlikte çocuklarımıza aktiviteler düzenlemiş ve oyuncak dağıtımını yapmıştır. Yine şehrin imarı açısından Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yeni ticari alanlar oluşturması, eğitim, sağlık ve konaklama tesisleri oluşturarak şehrin hem ekonomik hem de ticari hayatına değer katması

dikkate alındığında kurumun güncel hayatın içerisinde önemli bir rol üstlendiği de gün yüzüne çıkmaktadır.

Yukarıda bahsettiğimiz bütün bu konular dikkate alındığında, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün her alanda günceli aktif olarak takip ettiği ve var olduğu, şehirlere ilk kuruldukları günden bu yana sosyoekonomik ve değerler noktasında kesintisiz hizmet verdiği açıkça görülecektir.

Gaziantep'te vakıf eserlerini koruma ve gelecek nesillere aktarma konusunda vatandaşın bakış açısını değerlendir misiniz?

Bana göre bir toplum geçmişini iyi bilirse geleceğe daha sağlam adımlarla ilerler. Binlerce yıllık geçmişe sahip Türkiye'de atalarımızın hangi eserleri, hangi şartlarda, nasıl ve ne için inşa ettiğinin bilinmesi ve o ortamın deneyimlenmesi bunun en iyi yoludur. Vakıf eserlerinin günümüze ve geleceğe doğru bir şekilde aktarılması da bunun için önemlidir. Camiler, dergâhlar, bedestenler ve kütüphaneler, ancak aslına uygun şekilde korunduğunda bizler çocuklarımıza atalarımızı ve yaptıklarını doğru anlatabiliriz. Dolayısıyla şanlı tarihini önemseyen tüm hemşehrilerimizin de bu bakış açısından ecdat eserlerini önemsediyiğini düşünüyorum. Bizim vakıf eseri olan, özellikle camilerimizin restorasyonu da İslami kültürle yoğrulan vatandaşlarımız tarafından dikkatle ve heyecanla takip edilmektedir. Birçok vatandaş ile görüşmelerimizde bizlere restore edilen eserlerimizin son durumu sorulmaktadır.

6 Şubat 2023 tarihinde bölgemizde meydana gelen depremler sonrasında şehirde yer alan her eser ile ilgili olarak kesintisiz çalışma sergileyen Vakıflar Genel Müdürlüğümüzün eserlerin, -özellikle camilerimiz noktasında halkımızın kullanımına sunması halinde- Gaziantep şehrimizde yaşayan her kişinin Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne müteşekkir olacağı açıkça görülmektedir. Evlatlarımızın geçmişi yüzlerce, hatta binlerce yıl öncesinde ecdadımız tarafından inşa edilen bir camide namaz kılarak dinini öğrenmesi, ecdadımızın inşa ettiği bir bedestende vakit geçirmesi, kültürümüzü yansıtan bir handan alışveriş yapması şüphesiz hepimizi mutlu edecektir.

Bakırcılar
Çarşısı'nda
bir zanaatkar.
Karşı sayfada:
Gaziantep Hamam
Müzesi (üstte). İbni Haldun
büstü, şehri gezenleri
selamlıyor (altta).

Batılı Gezginlerin Kaleminden GAZİANTEP VE CİVARI

Geçmişte Gaziantep'ten Kilis'e uzanan kültür havzasını görme şansına erişmiş Avrupalı seyyahların el yazmaları, bölgemizdeki şehirlerin belleğinde iz bırakmış olması nedeniyle dikkate değerdir. Dünyanın farklı bölgelerinden gelmiş ünlü isimlerden çarpıcı notlar...

Gaziantep, geçmişten gelen zengin vakıf kültür mirası ile geleceğe göz kırpan şehirlerimizden birisidir. Kervanların Anadolu'dan Suriye'ye, Mısır'a, İran'a, Avrupa'ya ve Kafkasya'ya gidip geldiği önemli ticaret yollarının kavşağında, Bereketli Hilal'in kalbinde yer almıştır. Şehri özel kılan coğrafi konumu olmuştur ki bu durum kenti önemli bir ticaret merkezi haline getirmiştir. Böyle olunca da pek çok uygarlığa beşiklik etmesi ve asırları aşan bir vakıf şehre dönüşmesi kaçınılmaz olmuştur. Tarihî İpek Yolu başkentine gelerek gözlemlerde bulunan çok sayıda seyyah, yazar ve meslek erbabı bulunmaktadır. Bu kişiler yazdıkları eserlerde, Gaziantep Bölgesi'nde karşılaştıkları insanların yaşama biçimlerini, vakıf eserlerini, kültürlerini, gelenek ve göreneklerini anlatmışlardır.

Bayındır kentin sıra sıra yapıları

Fransız seyyah Baptistin Poujoulat, Gaziantep ve çevresi hakkında iki ciltlik eser yazan Avrupalılardan biridir. 1836 yılında Haçlı Seferleri hakkında yeni detaylar bulmak için geldiği Gaziantep hakkındaki izlenimlerinde; şehrin bağ ve bahçelerle çevrilmiş bir tepenin ortasında kurulduğunu belirtmiştir. Maraş paşasının sancağına bağlı bir yerleşim yeri olan kentin nüfusunun büyük çoğunluğunun Müslümanlardan meydana geldiğini ifade etmiştir.

Teolog ve Doğu bilimci W.S.Tyler ise bölge hakkında yazdığı eserinde şu bilgileri aktarmaktadır: "Antep, bölgede gördüğüm manzaralar arasında en güzellerden biriydi. Bu bayındır kent, vadi ve tepeler ile çevrilidir. Yerleşim yeri bir kalenin etrafında kurulmuş

olup taştan yapılmış evleri sıra sıra dizilmiştir.”

Oryantalist Alman arkeologlar Karl Hummann ve Otto Puchstein, 1884 yılında Gaziantep'in Nizip ilçesindeki Zincirli (Samal) Ören Yeri'ne gelerek Osman Hamdi Bey'in gün yüzüne çıkardığı kabartmalarda incelemeler yapmışlardır. İkili, ortak yazdıkları notlarda Gaziantep ile ilgili gözlemlerini şu şekilde aktarmıştır: “Şehrin hafif yükselerek ilerleyen yolları, insana Paris'i hatırlatır. Geniş avlulu ve bahçeli evler, kesme taştan yapılmıştır. Şehrin tam ortasında, yüzyıllar önce yapılmış heybetli bir kale yükselir. Surların çevresi derin hendekler ile çevrilidir. Bunların duvarlarını 100 ayak yüksekliğinde kayalıklar oluşturur. İçinde asma köprüler, kuleler ve paslanmış toprak bulunur. 50 bin civarındaki nüfusun az bir bölümü Yahudi ve Hristiyanlardan mütevellittir. Alaband (Sacr) suyunu geçtikten yaklaşık bir kilometre sonra, şehrin yumuşak ve yontulması kolay taş malzemesinin temin edildiği kumlu ve balçık düzlüğe ulaşılır.”

İngiliz seyyah Henry Maundrell, 20 Aralık 1695 tarihinde bir İngiliz şirketinin vaizi olarak Gaziantep'e gelmiş ve Karkamış harabelerini keşfetmiştir. Buradaki tarihî anıtların betimlemesini yapan Maundrell, seyahatnamesinde izlenimlerini şu şekilde kayıt altına almıştır: “Antep, Halep'in kuzeyinde

yüksek bir dağ ve çevresinde kurulmuştur. Yalnız etrafı daha dardır. Dağın eteğinde çok sayıda kabir ve mağara galerileri vardır ki buradan kaleye doğru çıkılır. Kalenin büyük kapıları vardır. Bunlar öyle kapılardır ki icabında kapanır. Kalenin savunma görevi gören dört köşeli kapılarını dirençli kütleler ile örtmüşlerdir. Antep evlerinin üçte ikisinin büyüklüğü, Halep'tekiler gibidir. Çoğu yapının ikinci katı yoktur. Antep'te güzel bir taş bulunur ki porfir taşı olduğu zannedilir. Bazılarında sarı ve kırmızı lekeli damarlar bulunan bu taş, Antik Çağ'dan bu yana oldukça kıymetlidir.”

Mucizevi hikâyeler şehri

İngiliz konsolos Alexander Drummond ise 1744 yılının ilkbaharında başlayan gezisinde karşılaştığı Antep ile ilgili olarak şu ifadeleri nakletmektedir: “Antep iyi bir görünüme sahiptir. Ona herhangi bir açıdan yaklaştığınıza göze oldukça hoş gelmektedir. Birçok tepenin üzerine kurulmuş bir haldedir. Evlerinin terasları birbirleriyle bağlantılı gibi gözükmektedir. Bazı camilerin minareleri o kadar güzel inşa edilmiştir ki sanki bunlar Pompei ya da Adria'nın onuruna kurulmuş gibidirler. Şehrin mahalleleri oldukça çeşitlilik arz etmektedir. Güneyde tepeler mevcuttur; kuzeyde, batıda ve doğuda yavaşça akan bir nehir, bahçeler, üzüm bağları, koruluklar mısır tarlaları doludur. Havası oldukça temizdir. Şehrin oturanları bu bölgelerde hasatla uğraşırlar. Tepelikler zeytin ağaçlarıyla donatılmıştır. Ayrıca çok sayıda üzüm bağı bulunmaktadır.”

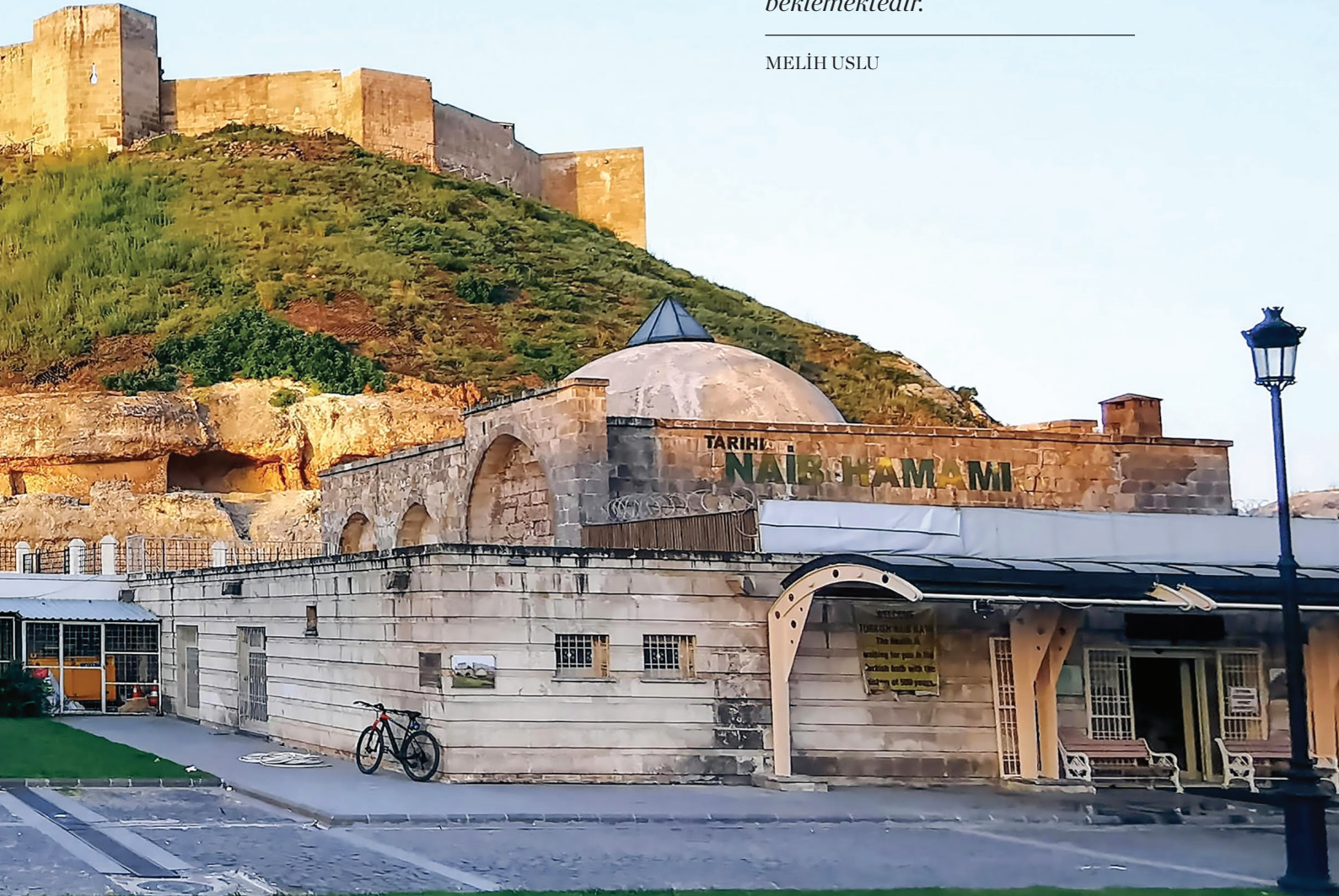
1875 yıllarında Türkiye'de bulunan Fransız diplomat Vitale Cuinet, görevi gereği Osmanlı coğrafyasında uzun süreli incelemelerde ve araştırmalarda bulunmuştur. Cuinet, seyahatnamesine Antep ile ilgili şu notları düşmüştür: “Antep'te 120 okul bulunmaktadır. Bu okulların çoğunu medreseler, rüştiyeler ve sibyan okulları oluşturmaktadır. Antep, ticaret yollarının kesiştiği bir yerde bulunmaktadır. Kilis'e komşu olan Antep, eşsiz bir güzelliğe sahiptir. Merkezinde Avrupa tarzı yapılar vardır. Sokakları temiz ve parke taşlar ile döşenmiştir. Sokakların bu şekilde olması, bir zenginlik göstergesidir. Antep, ona baktığımızda hikâyelerde geçen mucizevi bir şehir görüntüsü vermektedir. Lakin Antep önemli bir ticaret şehridir. Yolların kavşağında bulunması, şehre büyük bir avantaj kazandırmıştır. Tüccarlar aracılığıyla Halep, Beyrut, İzmir ve İstanbul'dan Antep'e getirilen mallar, buradan diğer bölgelere dağıtılmış ve bu işten büyük kazançlar elde edilmiştir. Antep, tarım ürünlerinin çeşitliliği bakımından da zengin bir yerdir. Suyun bol olduğu ve içme suyu bakımından oldukça zengin bir bölgedir. Temiz su kullanım amacıyla şehirde arıtma tesisleri yapılmıştır.”

Vakıf Medeniyetini Güçlü Surlarıyla Koruyan GAZİANTEP

Geçmişi Neolitik Çağ'a uzanan Gaziantep, Anadolu ile Mezopotamya arasındaki stratejik konumuyla kudretli hükümdarların hayallerini süslemiş kadim bir "vakıf" kentidir. Tarih boyunca çeşitli kültürlerin etkisinde kalan şehir, Hititlerden Selevkoslara, Selçuklulardan Osmanlılara dek pek çok uygarlığın derin izlerini taşır. Gazi şehir, yüzyılın felaketi 6 Şubat depremlerinden sonra ihya edilen anıtsal vakıf kültür eserleriyle ziyaretçilerini beklemektedir.

MELİH USLU

A sırlar boyunca farklı kültürleri bünyesinde barındıran Gaziantep, şehri sarmalayan vakıf kültür yolu, yeni müzeleri, alışveriş ve lezzet mekânlarıyla yepyeni bir geleceğe yelken açıyor. Sekiz bin 500 yıllık tarihini modern bir kentle harmanlayan Gaziantep, çarşı ve hanlarıyla Anadolu'nun güneydoğusuna kurulmuş renkli bir sofradır.

Kommagene Krallığı'ndan Osmanlı İmparatorluğu'na kadar pek çok uygarlığa ev sahipliği yapan kent, 11. yüzyıldan itibaren Türklerin hâkimiyetine girmiştir. Kurtuluş Savaşı yıllarında verdiği millî mücadele ile "gazi" unvanına layık görülmüştür. Kültür, yemek, doğa ve inanç turizmi yönünden büyük potansiyel taşıyan şehir, 6 Şubat depremlerinden hemen sonra başlatılan vakıf kültür eserleri ihya hareketiyle Anadolu'nun yükselen yıldızı olma yolunda hızla ilerlemektedir.

Zengin kültür birikimi ve iki milyonu aşan nüfusuyla Tarihi İpek Yolu başkenti olan Gaziantep, turizm açısından da büyük bir potansiyel taşımaktadır. Turizme kazandırılan yeni oteller ve tesisler, 50 binden fazla insana istihdam sağlamıştır. Deneyimli Gazeteci Coşkun Aral'a göre Gaziantep, turizmini çeşitlendirerek yıllık bir milyon olan turist hedefinin üzerine çıkabilir. Adım adım bir müze kente dönüşen şehirde, sizi şaşırtacak çok şey bulunmaktadır. Örneğin Türkiye'nin ilk cam eserleri müzesi Medusa'da, Hitit döneminden kalma 4 bin yıllık oyuncaklar görebilirsiniz. Ayrıca dünyanın en büyük mozaik koleksiyonuna ev sahipliği yapan Zeugma Müzesi, repertuarını her geçen gün çeşitlendirmektedir. Hâlen müzenin depolarında ve restorasyon birimlerinde teşhire çıkmak için gün sayan çok değerli eserler yer almaktadır. Sahiden de Zeugma hem ev sahipliği yaptığı görkemli eserler nedeniyle hem de kendisinden yüzyıllar sonra bile bölgesindeki mozaik geleneğini devam ettirmesiyle çok önemli bir yerdir.

Ayrıca İslam Bilim Tarihi Müzesi, masal parkı, botanik bahçesi ve ekolojik kent projeleri, Gaziantep'te turizmin farklı yönlerini ortaya çıkarmaktadır.

Gaziantep Kalesi'ni merkez alan kültür yolu da şehrin görülmeye değer vakıf eserlerini buluşturmaktadır. Ali Nacar Camii, Naib Hamamı, Gümrük Hanı, Zincirli Bedesten, Tahmis Kahvesi, Almacı Pazarı ve Bakırcılar Çarşısı gibi şehrin ikonik yapılarının da aralarında bulunduğu tam 19 han, 12 cami ve dört hamamın sıralandığı yılankavi sokaklarda yürümek, eğlenceli ve ufuk açıcı bir bulmaca çözmek gibidir.

Kültür yolu üzerindeki vakıf kültür eserlerinin ve eski Gaziantep evlerinin yanı sıra; tarihî hanların ve dükkânların restore edilmesiyle şehrin âdeta çehresi değişmiştir. Gastronomi ve alışveriş rotası olarak da kullanılan kültür yolu üzerinde yemenicilik, bakırcılık, sedef kakmacılığı ve kutnu kumaş dokumacılığı gibi el zanaatları da yaşatılmaktadır. Geçmişten günümüze ticaretin oluk oluk aktığı bir merkez

konumundaki Gaziantep, gerçekten de dev bir açık hava pazarından farksızdır. Eski hanlar peş peşe sıralanırken, çarşılar iç içe. Baharat çuvalları, kurutulmuş sebzeler, şifalı otlar, kuruyemişler ve daha pek çok şey taliplilerini beklemektedir.

Birbirinden zarif Antep konaklarıyla bezeli Bey Mahallesi'ne kadar uzanan kültür yolunun ana eksenini, 15 kilometrelik bir alana yayılmaktadır. Kültür yolu için iyi bir başlangıç ya da final noktası olan Bey Mahallesi'nde avlular motiflerle, çeşmeler gül kabartmalarıyla süslenmiştir. Yüksek taş duvarlar ise ev sahiplerini yaz sıcaklarından korumak amacıyla inşa edilmiştir.

Gaziantep'te şehrin üstü kadar altı da tarih kokar. Eski evlerin çoğunun altı, "kastel" denilen ve dünyada benzeri bulunmayan su mimarisinin eşsiz örnekleriyle doludur. Obruk Mağara Araştırma Grubu Su Altı Fotoğrafçısı Ali Ethem Keskin, Gaziantep'in altını dev bir karınca yuvasına benzetmektedir. Gaziantep, aynı zamanda zarif ve tarihi camiler kentidir. Yörenin karakteristik mimari özelliklerini taşıyan Tahtani Camii, "Gaziantep'in Ayasofya'sı" denilen Kurtuluş Camii, 6 Şubat depremleri sonrası ihya edilen Boyacı Camii, künde-kâri taç kapısıyla dikkat

çeken Handaniye Camii, 14. yüzyıl eseri Şirvani Camii, avlusunda dört asırlık bir mevlevihane saklayan Tekke Camii ve diğerleri... Hepsi görülmeye değer, her biri paha biçilmez kültür miraslarımızdır.

Kente hayat veren Ayınleben (Allaben) deresinin yanı başında yükselen apartmanlar ise kentin yeni yüzünü sergilemektedir. Biraz ilerideki 100. Yıl Parkı'nda bulunan kaykay pisti, gün boyu gençlerin akrobasi gösterilerine sahne olmaktadır. Kültürler kavşağı olan şehirde sabaha karşı saat beşte beyranla başlayan yeme içme geleneği, katmer, yuvalama ve baklava eşliğinde gece yarısına kadar sürmektedir. Gerçekten de Gaziantep'te baklava ve kebab yemenin saati yoktur. Buraya gelen misafirler, şehre veda ederken yanlarında sevdiklerine renk renk yemeniler götürür. Bir zamanlar saray mensuplarının vazgeçilmezi olan yemeniler, Osmanlı gündelik yaşamında da önemli bir yer tutmuştur. Deriden yapılmış renkli bir pabuç türü olan yemeni, neredeyse unutulmak üzereyken Antepli ustaların elinde yeniden hayat bulmuştur. Tıpkı ustaların elinde hayat bulan vakıf eserlerimiz gibi...

Hititlerden İslam ordularına tarih boyunca PAYLAŞILAMAYAN KENTİN KRONOLOJİSİ

Gaziantep yakınlarındaki Kargamış Tarihî Kenti'nde bulunmuş kralliyet payandası, MÖ 900-700.

MÖ 1800-700

Önce Hititlerin, ardından Asurluların varlığı

MÖ 4. yüzyıl

Büyük İskender'in gelişi

395

Şehrin Bizans idaresi altına girmesi

565

Gaziantep Kalesi'nin inşasının tamamlanması

1067

Selçuklu Beyi Emir Afşin'in şehri alması

1150

Selçuklu Hanedanı Birinci Mesud'un Haçlı işgaline son vermesi

1468

Dulkadiroğlu Beyi Şehsuvar'ın şehre hâkim olması

Haziran 1839

Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa kuvvetlerinin şehre girişi

6 Şubat 1921

Şehre gazi unvanı verilmesi

MÖ 7. yüzyıl

Perslerin bölgeyi ele geçirmesi

MÖ 2. yüzyıl

Roma'nın tüm bölgeye hâkim olması

499

Büyük bir depremin bölgeyi hasara uğratması

7. yüzyıl

Bölgenin İslam topraklarına dahil edilmesi

1084

Şehrin Süleyman Şah'ın idaresine girmesi

15. yüzyıl

Timur'un ordusunun şehre girişi

1516

Şehrin Yavuz Sultan Selim tarafından Osmanlılara katılması

17 Aralık 1918

İngiliz işgalinin başlaması

25 Aralık 1921

Şehrin iki yıl süren işgalden kurtulması

Giriřimci Desteklerine

KATIL

Siz de Vakıf Katılımlı olun,
iřletmelere özel avantajlı finansman seçeneklerinden
yararlanıp işlerini büyütenler arasına katılın.

0850 202 1 202 | 444 44 77 | vakifkatilim.com.tr

VAKIF KATILIM

VAKIF ESERLERİ EŞLİĞİNDE KEŞİF ROTASI

Hız. Ömer zamanında İslam topraklarına katılan Gaziantep, pek çok vakıf kültür eserine ev sahipliği yapmaktadır. Millî Mücadele yıllarında en fazla hasar gören yerlerden biri olan kent, Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte hızlı bir gelişim göstermiştir. Şehirdeki vakıf eserlerini tanyabileceğiniz panoramik bir gezi için rotamızı takip edebilirsiniz.

CAMİLER

- Tahtani Camii 5
- Ömeriye Camii 9
- Alaüddin Camii 11
- Boyacı Camii 14
- Kozluca Camii 15
- Kurtuluş Camii 21

HAMAMLAR / KASTELLER

- Naip Hamamı 3
- Büyük Paşa Hamamı 7
- Piştirici Kasteli 16
- Kozluca Kasteli 17

HANLAR

- Hışva (Pamuk Kozası) Hanı 6
- Gümrük Hanı 10
- Pürsefa Hanı 13
- Tuz Hanı 18

KALELER / BEDESTENLER

- Gaziantep Kalesi 4
- Zincirli Bedesten 12
- Kemikli Bedesten 19

MÜZELER / KİLİSELER

- Zeugma Mozaik Müzesi 1
- Gaziantep Arkeoloji Müzesi 2
- Gaziantep Hamam Müzesi 8
- Gaziantep Mevlhanesi Vakıf Müzesi 20
- Kendirli Kilisesi 22
- Bayazhan Kent Müzesi 23
- İslam Bilim Tarihi Müzesi 24

FIRAT HAVZASI KÜLTÜR ROTASI

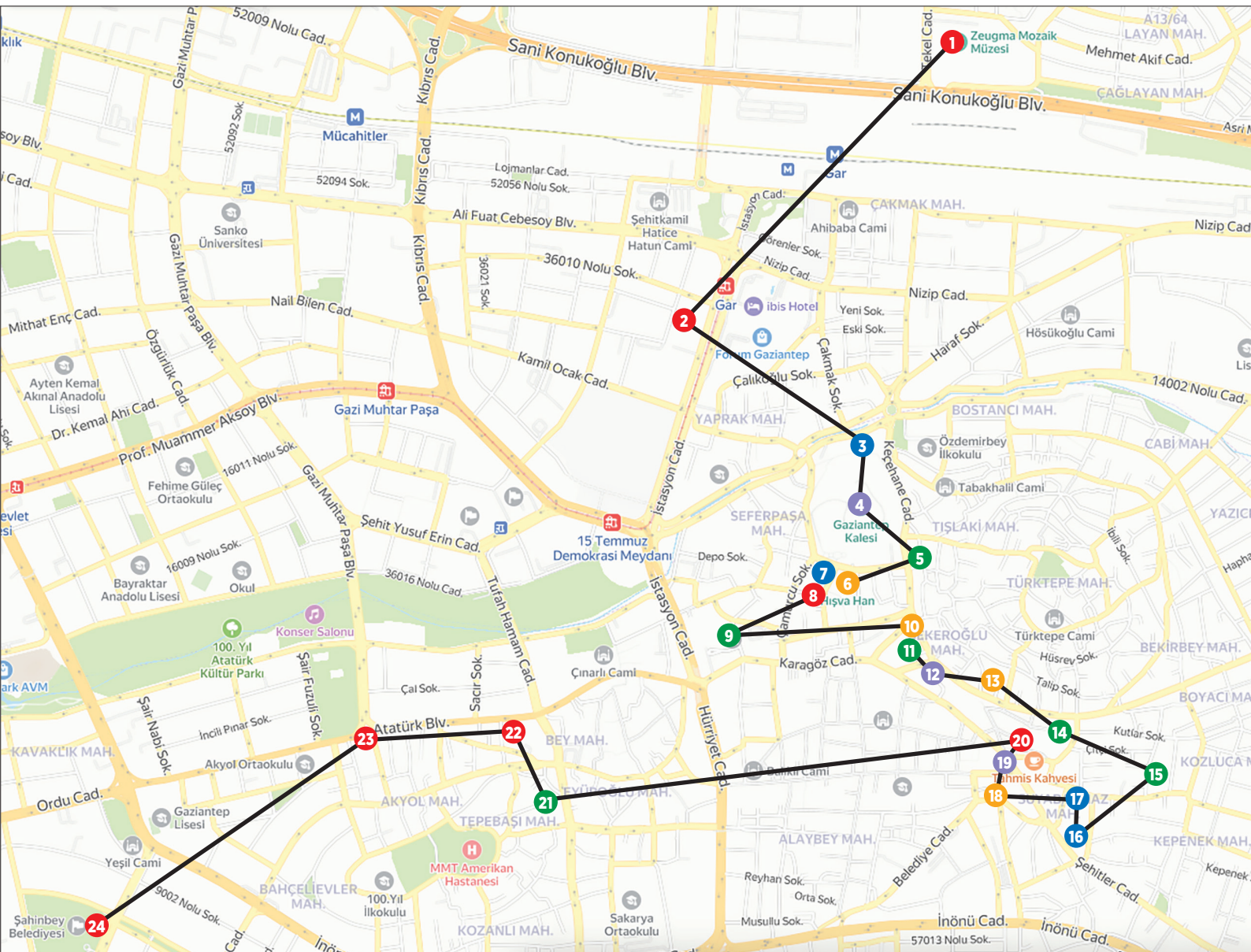
KAHRAMANMARAŞ

- 1- Arasa Camii
- 2- Şekerli Camii
- 3- Kahramanmaraş Ulu Camii

KİLİS

- 4- Karakadı Camii
- 5- Kilis Mevlvihane Camii
- 6- Tekke Camii
- 7- Kilis Ulu Camii

Gotik Kiliseden Zarif İslam Mabedine KURTULUŞ CAMİİ

Şehir merkezine yürüme mesafesinde, Şahinbey ilçesinin Tepebaşı Mahallesi'nde bulunan Kurtuluş Camii, 1892 yılında Valide Meryem Kilisesi (St. Mary) adıyla yaptırılmıştır. Sonraki yıllarda camiye dönüştürülen vakıf hazinesi, geçmişteki ihtişamını günümüzde de korumaktadır.

Gaziantep'te yaşayan Hristiyanların ilk ibadet yeri, bugün Kurtuluş Camii'nin yükseldiği tepenin doğusundaki kayalık bölgede bulunmaktaydı. Buradaki mağaranın batı yüzündeki kayalar oyulup üç tane sütun eklenerek bir kilise meydana getirilmiştir. Bu primitif mabet, zamanla bölgede yaşayan gayrimüslim ahaliye yetmemiştir. Bunun üzerine 17. yüzyılda, Osmanlı padişahının izni alınarak Meryem Ana adına bir kilise inşa ettirilmiştir.

Zaman içinde çeşitli onarımlardan

geçirilse de tahribata uğrayan bu yapının yerine, 1873 yılında yeni bir kilise yapılmasına karar verilmiştir. Yeni kilise, Sultan İkinci Abdülhamit'in mimarı Sarkis Balyan tarafından planlanmış ve Sarkis Taşçıyan tarafından inşa edilmiştir. Kilisenin tamamlanması, Osmanlı - Rus Savaşı ve salgın hastalıklar sebebiyle planlanandan uzun sürmüştür. 1892'de açılan mabedin taş işçiliği, Sarkis Kadehçıyan tarafından yapılmıştır. Ayrıca 1901 yılında kilisenin avlusuna, çocukların eğitimi için bir okul inşa edilmiştir.

Çan kulesinden minareye

Cumhuriyet Devri'nde ibadete kapanan yapı, 1930 ile 1980 yılları arasında Adalet Bakanlığı'nın kullanımına tahsis edilmiş ve cezaevi olarak kullanılmıştır. Hapishane olduğu dönemde yapının pencerelerine demir parmaklıklar eklenmiş ve bazı açıklıklar kapatılmıştır. 1980 ile 1985 yılları arasında onarımdan geçirilerek camiye dönüştürülen yapı, Kurtuluş Camii adını alarak yeniden ibadete açılmıştır. Bu dönüşüm sırasında dört köşeli çan kulesinin bir kısmı yıkılarak tek şerefeli silindirik bir minareye dönüştürülmüştür. Daha sonraki tarihlerde camiye ikinci bir

minare eklenmiştir. Kiliseden kalma çan ise Londra'da yaşamış Hirant Köşkeryan adındaki bir Ermeni tarafından Brezilya'da yaptırılmıştır. Ağırlığı bir ton olan bu çan, hâlen Gaziantep Müzesi'nde korunmaktadır.

Tarihi yapı, günümüzde Gaziantep'in en büyük camilerinden biridir. Dikdörtgen planlı, haç biçimindeki caminin iç mekânı, mihraba dik sütunlarla üç sahna ayrılmıştır. Haçın kolları dıştan alınlık şeklinde, içten de çapraz tonozlarla örtülmüştür. Ana mekânın ortası yuvarlak kasnaklı ve oldukça yüksek kubbelidir. Kesme taştan yapılan duvarlar üzerinde ilk iki sırada

sivri kemerli, üst sırada da yuvarlak pencereler bulunmaktadır. Malzeme olarak yöresel keymih (sert kalker), havara (yumuşak kalker), minare kayası ve bazalt taşlar kullanılmıştır. Yapının üzeri kırma bir çatı ile örtülmüştür. Mihrap, dikdörtgen bir niş şeklinde dışarıya çıkıntılıdır. Mihrap duvarında üç sıra halinde pencere dizisi, alınlığın ortasında yuvarlak bir pencere bulunur. Yapının köşeleri, pencere silmeleri, yöresel siyah ve beyaz taşlardan yapılmıştır. Caminin beş kapısı bulunmaktadır. İki kapısı kuzeye, iki kapısı güneye, ana kapısı ise batıya açılmaktadır.

Geleneksel mimari yapım tekniği örneği olması, dönemin yaşam şeklini aktarması ve geleneksel sokak dokusunu oluşturması bakımından önem arz eden yapı, 2017 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiştir. 6 Şubat depremlerinde ağır hasar alan Kurtuluş Camii'nin rölöve ve restitüsyon projeleri ile enjeksiyon raporu, Koruma Kurulu'nda onaylanmıştır. Restorasyon ve statik proje çalışmaları gerçekleştirilen caminin minare söküm işlemi de tamamlanmıştır. Kısmi göçüklere sahip mabedin kubbesinin ihyası için çelik iskele kurulmuştur.

İMPARATORLUĞUN SON BAŞ MİMARİ

Kurtuluş Camii'nin planlayan Sarkis Balyan, sultanların baş mimarlığını yapan Osmanlı Ermeni ailesi Balyanlar'ın önde gelen bir ferdiydi. Balyanlar, İmparatorluğun yüzünü Batı'ya çevirdiği 18. ve 19. yüzyıllarda en iddialı projeleri yüklediler. Osmanlı coğrafyasına camiler, saraylar, köşkler, kışlalar, kiliseler yaptılar. Dört kuşak boyunca Tarihi Yarımada başta olmak üzere üç cihamı görkemli anıtlarla donattılar. Balyan Ailesi'nin en çok eser üreten ismi ise Kurtuluş Camii'nde de imzası olan Sarkis Balyan'dı. Paris merkezli Le Monde Illustré gazetesi, 19. yüzyılın sonlarında onun hakkında şu satırları yazmıştı: "Son zamanlarda İstanbul'u ziyaret eden mümtaz yolcular, Boğaz'ın iki yakasını süsleyen sanat ve ustalıkla inşa edilmiş o muhteşem binaların ve sarayların üzerlerinde bıraktığı izlenimleri anlatmaktadırlar. Bunların, Sarkis Balyan Bey'in eserleri olduğunu işitenler hayret etmişlerdir. Bu yetenekli şahsa en çok ün kazandıran özellik, yapıların inşasındaki sürattir."

*Gaziantep camileri
hem plan hem mimari
hem de tezyinat
bakımından Artuklu,
Zengî ve Memlûk etkisi
altında gelişmiş mahallî
bir üslûp gösterirler.
Halep ve Şam'da dahi
klasik Osmanlı tarzında
camiler yapılmışken
Antep'teki bu farklılık,
mimari bir zenginlik
olarak görülmelidir.*

Tarihî İpek Yolu Başkentini Taçlandıran **ALTI VAKIF KÜLTÜR HAZİNESİ**

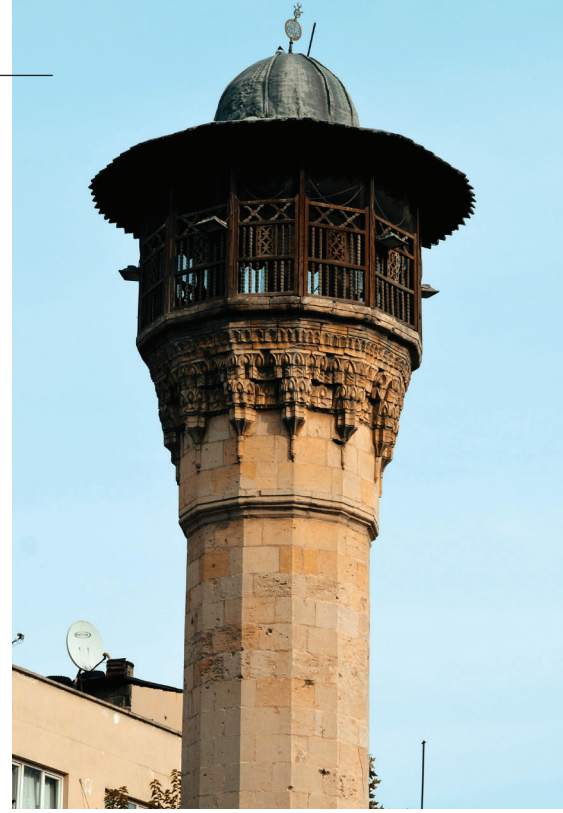

Gaziantep'teki 16. yüzyıl camileriyle 19. yüzyıl camileri arasında üslup açısından keskin bir farklılık bulunmamaktadır. Gaziantep camilerini harimlerinin planlarına göre dört grupta incelemek mümkündür. Birinci tipi teşkil edenlerde harim, kibleye paralel bir veya iki sahnalı plan üzerine inşa edilmiştir. 13. yüzyıl eseri olan Boyacı, iki sahnalı camilerdendir. Birkaçı dışında bu tip camilerin mihrap önü dahil olmak üzere bütün hacimleri, kare planlı yığma ayaklar üzerine oturan çapraz tonozlarla örtülmüştür.

İkinci grubu oluşturan çok kubbeli camilerin harimi, iki ayak üzerine oturan üçerli çift sıra halindeki altı kubbeyle örtülmüştür. Bu kubbeleri, kuzeydeki son cemaat mahallinin üç kubbesi tamamlamaktadır. Ancak bu eserlerde bazı benzer yönler olmasına

rağmen, klasik Osmanlı devri camilerinin estetiğini görmek mümkün değildir. Üçüncü gruptaki camilerde harim, dört ayak üzerine oturan merkezi bir kubbe ile örtülmüş, köşeler ve yan mekânlar ise tonozlarla kapatılmıştır. Yine bu eserlerde klasik Osmanlı camilerindeki tenasüp ve ahenk görülmez. Dördüncü tipi, Gaziantep'te sadece iki örneği kalan tek kubbeli camiler meydana getirir.

Bunlardan başka, Sultan İkinci Abdülhamit dönemine ait albümlerde yer alan panoramik bir fotoğraftan, şehirde klasik Osmanlı üslubuna yakın tarzda yapılmış tek kubbeli bir caminin daha bulunduğu öğrenilmektedir. Adı ve yapılış tarihi bilinmeyen bu cami, doğrudan doğruya dört duvar üzerine oturan büyük bir kubbeyle örtülmüş bir harimden ibaretti ve büyük ihtimalle son cemaat mahalli yoktu.

LÖMERİYE CAMİİ
Şahinbey ilçesine bağlı Düğmeci Mahallesi'nde bulunan İslam mabedi, Gaziantep'in en eski camisidir. 1210 yılında tamir gördüğü kayıtlarda yazmaktadır. Caminin kimin tarafından yapıldığı tam olarak bilinmemekle birlikte, Halife Hazreti Ömer zamanında inşa edildiği ya da Hz. Ömer'in kızıdan olma torunu Emevi Halifesi Ömer Bin Abdülaziz tarafından yaptırıldığı söylenmektedir. Hazreti Ömer'in yaptırıp Ömer Bin Abdülaziz'in onarttığı şeklinde söylentiler de vardır.

Caminin bir diğer adı, "İki Ömer" anlamına gelen Ömeriye'dir. Caminin taç kapısı ve mihrabı, ak ve kara taşlarla örülmüştür. Minare şerefesinin korkuluklarında, oyma taş işçiliğinin güzel örnekleri görülmektedir. Minarenin bedeninde, Millî Mücadele dönemindeki Antep savunması sırasında mermi ve şarapnel izlerini görmek mümkündür. 6 Şubat depremlerinden sonra yapılan tespit çalışmalarında orta hasarlı olduğu belirlenen caminin ihyası, Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Restorasyon işinin sözleşmesi yapılmış, rölöve projesi onaylanmış ve cami minaresi çelik iskeleyle alınmıştır.

2 ZİNCİRLİ BEDESTEN

Bedestenler, eskiden beri alışveriş hayatının nabzının attığı, ince uzun, üstü kapalı çarşılardır. Gaziantep'in geçmişinde sayıları daha fazla iken günümüzde sağlam olarak ayakta kalanların sayısı oldukça azdır. Mevcut bedestenler, üstü kapalı bir sokağın iki tarafında sıralanan beşik tonoz örtülü dükkanlardan ibarettir. Dolayısıyla bunlar, her ne kadar bedesten adını taşımakta iseler de klasik bedesten planından ziyade arasta formundadırlar.

Kente ticari fonksiyonlarını devam ettiren en önemli örnek, Zincirli

Bedesten'dir. 18. yüzyılın ilk çeyreğinde Darendeli Hüseyin Paşa tarafından yaptırılan Zincirli Bedesten, halk arasında "Kara Basamak Bedesteni" olarak da bilinir. Uzun yıllar kasaplara ev sahipliği yaptığı için et hali olarak da adlandırılan tarihî yapı, Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün yaptırdığı restorasyon çalışmaları sonrasında yenilenmiştir. Genişlikleri birbirinden farklılık arz eden 70'ten fazla dükkanı bünyesinde barındıran çarşı, ticari faaliyette bulunmak isteyen, özellikle baharatçı ve turistik eşya satıcılarına otantik bir

ortam sunmaktadır.

Zincirli Bedesten'in beş kapısı vardır. Güney kapısındaki dört mısralık kitabenin yazarı, Kusiri'dir. Biri kuzeyden güneye, diğeri doğudan batıya uzanarak birbirleriyle kesişen mimari bir forma sahip bedesten, iki ana bölümden meydana gelmektedir. Üstü kapalı ve tek katlı bir yapıdır. Daha sonraları üzerine bir kat daha yapılarak adliye binası olarak kullanılmışsa da 1957 yılındaki yangında bu bölüm tamamen yok olmuştur.

VAKIF MİRASINA SAYGI

6 Şubat depremlerinden sona orta hasarlı olduğu tespit edilen tarihi bedestenin restorasyon çalışmaları, Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Büyük bir göçüğü bulunmayan yapının rölöve projesi, muhatap kurula sunulmuştur. Restitüsyon, restorasyon ve statik projeleri tamamlanan yapının bünyesinde yer alan dükkanlarda askıya alma işlemleri yapılmıştır. Ayrıca bedestenin hemen dışında bir araştırma çukuru açılmıştır.

3 BOYACI CAMİİ

Şahinbey ilçesindeki Hamdi Kutlar Caddesi'nde bulunan Boyacı Camii, bir rivayete göre Kadı Kemaleddin, bir başka rivayete göre ise Boyacı Yusuf tarafından yaptırılmıştır. 1357 yılında, Memlûklüler döneminde bitirildiğine dair kitabesi vardır. Başka bir kitabe ise 1575 yılında onarımdan geçirildiği belirtilmektedir. Bu caminin en önemli özelliklerinden biri de dünyada eşine ender rastlanan bir minbere sahip olmasıdır. Bu minber bir ray vasıtasıyla duvara gömme olarak

yapılmıştır. Cuma günleri bu raylar üzerinden çekilerek minber açılmakta, imam hutbeyi okuduktan sonra tekrar itilerek yerine konulmaktadır. Böylece yerden tasarruf sağlanmaktadır. 6 Şubat depremlerinden sona orta hasarlı olduğu tespit edilen caminin restorasyon çalışmaları, Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Mabedin rölöve projeleri ve statik hesap çalışmaları devam etmekte olup askıya alma imalatları tamamlanmıştır. Restorasyon ve statik proje çalışmaları ise titizlikle sürdürülmektedir.

ÖĞÜT MAKAMI: MİNBERLER

Gaziantep camilerinde hareketli, klasik ve köşk olmak üzere üç tip minber bulunmaktadır. Hareketli minberler, ahşaptan yapılmıştır. Klasik tarzda yapılan, yani kible duvarına dik olarak yerleştirilen minberler, yalnızca birkaç camide görülmektedir. Tahtani Camii, bunlardan biridir. Bu tür minberlerin hepsi de mermerden yapılmıştır. Mihrabın sağ tarafında, duvarın içine açılan bir taş merdivenle veya dışarıdan konulan ahşap bir dayama merdivenle çıkılan balkon şeklindeki köşk tipi minberler ise Kozluca, Ömeriye, Alaüddevle ve Tekke camilerinin yanı sıra, kentteki birkaç İslam mabedinde daha kullanılmıştır. Bu camilerin birçoğunda mihrabın sol tarafında bulunan vaaz kürsüsü, ikinci bir köşk minber görüntüsü vermektedir.

CAMİ - VAKIF İLİŞKİSİ

İslam şehirlerinde önce mescit, ardından etrafındaki yapılar inşa edilir. Dükkanlar ve çarşısı, mektebi, çeşmesi ile küçük bir yapılar topluluğu meydana getirilirdi. Bu topluluğun etrafında da mahallenin iskân yerleri oluşmaya başladılar. İslam toplumunun gelişmesinde önemli olan ve vakıflara bağlı olan bu yapılar; ibadet, eğitim-öğretim, yargı, meclis toplantıları gibi görevleri üstlenen ve günümüzde de aktif olarak kullanılan mekânlardır. Caminin etrafında medreseler, kütüphaneler, sivil ve sosyal amaçlı yapılar mevcuttur. Özellikle eğitim faaliyetlerinin burada ifa edilmesi önem arz etmektedir. Giderler ise tamamen bu yapıya bağlı vakıflar tarafından karşılanmıştır.

Bu sisteme vakıf müessesesi üzerinden baktığımızda, mahallenin kurucu mescidinin inşası öncesinde vakfı kurulur. İnşaatın bitiminden sonra gerekli ihtiyaçlarının karşılanması ve sürdürülebilir olması için, vakfiyesinde yazan şartlara göre gelirleri gerekli yerlere harcanırdı. Yıllar içerisinde başka vakıflar tarafından mescidin ihtiyaçlarına katkı sağlanırken, mahallenin gereken ihtiyaçlarını giderebilmek için diğer hayır müesseselerinin yapımına başlanırdı. Bu oluşuma, -sadece mahalle ahalisi tarafından değil- civar mahallelerin ahalileri tarafından da destekler gelir, böylece her kesimden insanın müesseseye katkısı sağlanırdı. Büyük sermaye gerektirecek yapılar ise devlet yöneticileri tarafından vakfedilirdi. Su yolları, hastaneler, selatin camileri gibi daha kapsamlı hayratları padişahların ve ailelerinin vakfettiği bilinmektedir. Böylece Osmanlı'da mahallelerin oluşumunda halk, nahiye ve şehirde askerî sınıftan kişiler, şehrin tamamının oluşumunda ise padişahlar ve aileleri, kurdukları vakıflar ile bir bütünün parçası olarak sistem içinde yerlerini almaktaydı.

4 TAHTANI CAMİİ

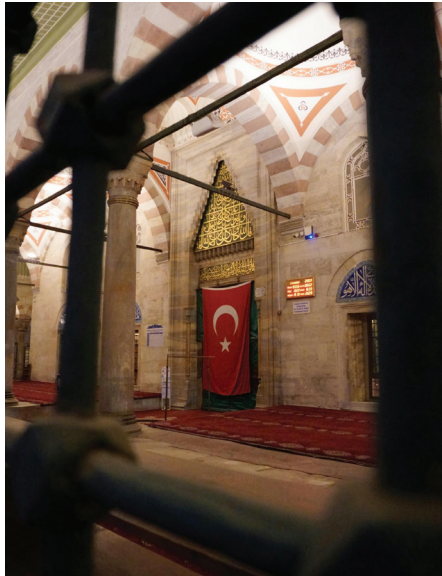
Gaziantep Kalesi'nin yanında, Şekeroğlu Mahallesi'ndeki Uzun Çarşı Caddesi üzerindedir. Caminin yaptırını ve yapıldığı tarih hakkında kesin bilgilere rastlanmamıştır. Ancak 1557 tarihli bir belgede adından söz edilmektedir. Buna göre 1563 yılında Maraş Valisi Osman Paşa tarafından tamir ettirildiği anlaşılmaktadır. Bir söylentiye göre ağaçtan yapılmış olması nedeniyle halk arasında camiye Tahtalı Cami denmiş, bu isim zaman içinde Tahtani'ye dönüşmüştür. Bu caminin yararına vakıflar kurulduğu ve çeşitli amaçlarla hizmet veren bu kurumların vakfiyelerinde Tahtani Camisi'ne kaynak sağlandığı kayıtlardan anlaşılmaktadır.

5 ALAÜDDEVLE CAMİİ

Uzunçarşı Caddesi'nde bulunan ve halk arasında Ali Dovla Camii adıyla anılan mabet, Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilere göre Dulkadiroğlu Beyi Alaüddevle Bozkurt (1479-1515) tarafından yaptırılmıştır. Alaüddevle, Maraş'ta hâkimiyet sürmüş Dulkadiroğlu Beyliği'nin son beyidir. Alaüddevle'nin 1515 yılında vefat ettiği düşünülürse caminin bu tarihten önce yaptırıldığı ortaya çıkmaktadır. Caminin mimarı Armenek, ustabaşısı ise Kırkor adındaki zatlardır. Hristiyan sanatında görülen kemer içindeki küçük sütunlu pencere ve üzerinde yuvarlak bir pencereden oluşan sistem burada da uygulanmıştır. Mihrabın üçgen bir alınlık içine alınması, yine eski kiliselerden mülhem bir özelliktir. Ayrıca yan duvar pencerelerinin etraf silmelerinin büyük ebatta yapılması ve iç mekândaki mihrap süslemeleri barok özellikler ihtiva etmektedir.

Caminin günümüze ulaşabilen en önemli orijinal kısımları, minaresi ile avlu döşemeleridir. Silindirik gövdeli minarede zencirek motifli kuşak, şerefe korkuluklarında sağır nişler biçimindeki taş levhalar dikkat çekmektedir. Avlu döşemelerinde siyah beyaz taş dizileri ile iç içe dikdörtgenler meydana getirilmiş, cümle kapısı önünde kırmızı mermer ve siyah taşlar kullanılmıştır. Son cemaat yeri bulunmayan binanın tromplarla geçişi sağlanan tek kubbesi, 15,30 metre ölçüsündedir. Minare ile cami arasında küçük bir aralık mevcuttur.

Cami, 1896 yılından başlayarak beş yıl süren imeceyle kapsamlı bir onarımdan geçirilmiştir. Cami, civardaki her mahallenin ahalisinin birer gün çalışması sonucu 1901 yılında yeni bir çehreye kavuşmuştur. Bu münasebetle mihrap üzerine, metni Hacı Abdullah Edib Efendi'ye ait olan bir kitabe konulmuştur. İstiridye kabuğu nişli mihrap ile minber ve vaiz kürsüsü de bu dönemde yenilenmiştir.

GAZİANTEP CAMİLERİNDE MİHRAP

Mihraplar, kible duvarıyla aynı hizada başlayan yarım daire veya ters "U" şeklindeki nişlerden ibarettir. Gaziantep'te Ömeriye, Bostancı, Tekke ve Esenbek camilerinin dışında kalan İslam mabetlerinin hiçbirinin mihrap kavsarasında mukarnas mevcut değildir. Nişler, üç taraftan düz silmelerin meydana getirdiği çerçevelerle kuşatılmış; tepeleriyle çerçeve arasında kalan kısımları, kitabe levhası ve bazı süsleme unsurları ile doldurulmuştur. Şehri taçlandıran mihraplarda renkli taş işçiliğinin özel bir yer tuttuğu görülmektedir.

6 KOZLUCA CAMİİ

Şahinbey merkez ilçesinde bulunan caminin, 19. yüzyılda yapıldığı anlaşılmaktadır. Sade bir plan tipine sahip olan mabet dikdörtgen planlı olup, minaresi cami içerisindedir. Caminin yapım sistemi kesme taştır. Cadde cephesinden avluya giriş kapısı yuvarlak kemerli olup, üst kısmında orijinal demir parmaklıkları ve aynı cephede iki adet sivri kemerli penceresi vardır. Caminin son cemaat yeri bulunmamaktadır. Caminin giriş cephesi kara taş ve kıymık taşı ile iki renkli olarak yapılmıştır. Cami giriş kapısı, yuvarlak kemerlidir. Yan taraflarında sivri kemerli, demir parmaklıklı pencereler dikkat çeker. İç mekânda, girişin karşısında mihrap ve mihrabın her iki yanında orijinal ahşap süslemeli minber bulunur. Bunların yanında ise ikişer tane sivri kemerli pencere göze çarpar.

Caminin iç mekânının doğu cephesinde, iki adet otantik dolap vardır. Caminin tavanı orijinal olup özgün kalem işi süslemelerle bezelidir. Yine tavanda ahşap kirişleme (tomruk kiriş) ve bunların hemen altında kaplama tahtası mevcuttur. Caminin kuzeybatı köşesindeki minare, kesme taştan inşa edilmiş olup planı on iki gendir. Şerefe altında orijinal mukarnas ve çini süslemeler yer almaktadır. Şerefe korkulukları özgün ahşaptır. Cami tek katlı olup yüksekliği yedi metredir. Müştemilatlar ise tek katlı inşa edilmiş olup yükseklikleri üç metreyi geçmez.

ESKİMEYEN TAŞLAR

Tuğlanın ve moloz taşın hiç kullanılmadığı Gaziantep camilerinin ana inşa malzemesi, beyaz kalkerle siyah bazalttır. Siyah taşın asıl tercih edildiği yerler, mihraplar ve minberlerdir. Ayrıca harimin ve son cemaat yerinin cephelerinde de siyah taş kullanılmıştır. Buna örnek olarak Alaüddeve ve Boyacı camilerinin cepheleri verilebilir. Bütün bu eserlerin cephe, mihrap ve minberlerinde siyah taşlar, beyaz ve pembe taşlarla birlikte görülür. Doğrusu bu, özgün bir mimari kombinasyondur.

BENİM KAHRAMANMARAŞ'IM!

“İnsanın yolu, Maraş’tan tesadüfen geçmez. İnsan, Maraş’a azmederek gider. Çünkü Maraş, geçiş yolları üzerinde kurulmuş bir kent değildir. Onun, coğrafya olarak da ruh olarak da özgün bir konumu var,” diyen merhum öykü ve deneme yazarı Rasim Özdenören’in lezzetli kaleminden memleketi Kahramanmaraş...

Torosların doğu ucundaki Ahir Dağı'na yaslanan binbir hikâyeli kent... Hem şehir merkezi hem de ilçeleri Hititlere dek uzanan köklü tarihinin izleriyle doludur. Burası tarihin ve geleneğin yurdu. MÖ 64 yılında Romalıların eline geçmiş ve dönemin imparatorunun onuruna Kaiseria Germanicia olarak adlandırılmıştır. Şehirdeki dünyaca ünlü Germanicia Mozaikleri de Geç Roma ile Erken Bizans dönemlerine aittir. Mozaikler,

o dönemde Kahramanmaraş'taki hayat konusunda önemli ipuçları verirler. Germanicia Mozaikleri, ustalıklı işçilikleri, tasvirlerdeki desenleri, konu ve ikonografi çeşitliliği ile kendine özgü bir karakter taşımaktadır.

Dinmeyen garbi yeli

Kahramanmaraş, Akdeniz ve İç Anadolu sentezinden oluşmuş bir geçiş iklimine sahiptir. Dağlardan, vadilerden şehre kadar gelen, hiç kesilmeden

esen rüzgârları vardır. Üstüne türküler söylenir, şiirler yazılır. Halk arasında bitmeyen bu rüzgâra “garbi yeli” adı verilir. Kahramanmaraş, dört mevsimin dolu dolu yaşandığı, güçlü akarsuların kentidir. Şehir sınırları içinde doğan toplam 19 akarsuyun hemen hepsi, şehrin derinliklerinde buluşur ve Ceyhan Nehri'ni oluşturur. Ceyhan, şehrin güneyinde yer alan Sır Kanyonu'nu aşıp Akdeniz'e varana dek şehri boydan boya geçer. Şehre hayat veren akarsuyun

Edebiyat şehri

Belediyemizin iki değerbilir davranışını burada anmadan geçmek nankörlük olacaktır: Kayseri yönünden Maraş'a girişte açılan bulvara Necip Fazıl Kısakürek adı verilmiş; kent içinde açılan geniş, yeni bir caddeye de Cahit Zarifoğlu Caddesi denilmiş. Bu yazı yazıldıktan sonra bir mahalleye M. Akif İnan Mahallesi, bir liseye Erdem Bayazıt Anadolu Lisesi, Doğumevi civarında bir sokağa Alaeddin Özdenören Sokağı ve kültür merkezine Necip Fazıl Kısakürek adlarının verildiğini gördüm. Belki görmediğim başka yazarların, şairlerin adları da mevcut olabilir. Bunlardan biri Cumhuriyet dönemi edebiyatımızın, öbürü günümüz edebiyatının önde gelen adlarındandır.

Ama Maraşlı şair, hikâyeci ve yazarlar bu ikisinden ibaret değil elbette: Hayati Vasfi, Mustafa Zülkadiroğlu, Derdîçok, Âşık Memmet (Mehmet) hemen akla gelen halk şairlerimizdir. Ayrıca günümüz edebiyatında yerleri olan şair ve yazarlarımız: Nuri Pakdil, Şeref Turhan, Erdem Bayazıt, Alaeddin Özdenören, Akif İnan, İsmail Kılıçoğlu, Osman Sarı, Kadir Tanır, Bahattin Karakoç, Abdurrahim Karakoç, Şevket Yücel, Şevket Bulut, Tahsin Yücel, Kamil Aydoğan, Adnan Tekşen, Sezai Uğurlu, Bünyamin K. ve daha onlarca ad, bütün bu saydığım ve şimdi sayamadığım adları, günümüz edebiyatını besleyen damarlardan kabul ediyorum.

Yeniden dirilen

Bir Maraşlı olarak zaman zaman karşılaştığımız bir soru var: Nasıl oluyor da diyorlar, Maraş gibi küçücük bir kentten bu kadar çok ad bir anda ortaya çıkabiliyor? Maraş'ın esas itibarıyla dışa kapalı bir coğrafyada konumlandığını söylemiştim. Dışarıya doğru açılmayı ve genişlemeyi düşünmeyen Maraşlı, içe ve kendine doğru derinleşmede mesafeler kat etmiştir. Maraş, şimdi üniversitesiyle de kendine yeterli olmak istiyor. Kentleşmeyle birlikte sanayide de atılımlar sağladı. Maraş'ın bu yenilenme hareketini, bir yanıyla kendisi Türkiye ile bütünleşirken, bir yanıyla da kendi kültürünü Türkiye bütününe iletme çabası olarak yorumluyorum. Ve benim Maraş'ımın kültüründen yeni bir Kahramanmaraş'ın doğduğunu görmek istiyorum, görüyorum.

izini sürenlerin karşısına uçsuz bucaksız yaylar, uğurböceği cenneti Uludaz, ihtişamlı Ali Kayaları ve nice doğal güzellik çıkar. Bu zenginlikleri gören, bilen, yaşayan bu şehri çok sever ve bir daha gelmeye söz verir.

Şehrin manevi dünyasında Ashâb-ı Khef Külliyesi'nin özel bir yeri vardır. Afşin ilçesinin kuzeybatısındaki külliye, antik çağdan beri kutsal sayılan ve Ashâb-ı Khef adıyla bilinen kayalık bir tepenin yamacındaki mağaranın çevresine yapılmıştır. Burası, Bizans döneminde olduğu gibi Selçukluların fethinden günümüze kadar Hristiyanlar ve Müslümanlar tarafından kutsal kabul edilerek önemli bir ziyaret yeri olmuştur. Buraya gelen ziyaretçilerin ihtiyaçlarının karşılanması için Anadolu Selçukluları tarafından bir külliye inşa edilmiştir.

Maraş insanının mert, coşkulu, dostane ve memleket sevdalı bir yanı vardır. Millî Mücadele yıllarında işgale kahramanca direnen, özgürlüğüne düşkün bu şehri keşfetmek için onu mutlaka hakkıyla görmek gerekir.

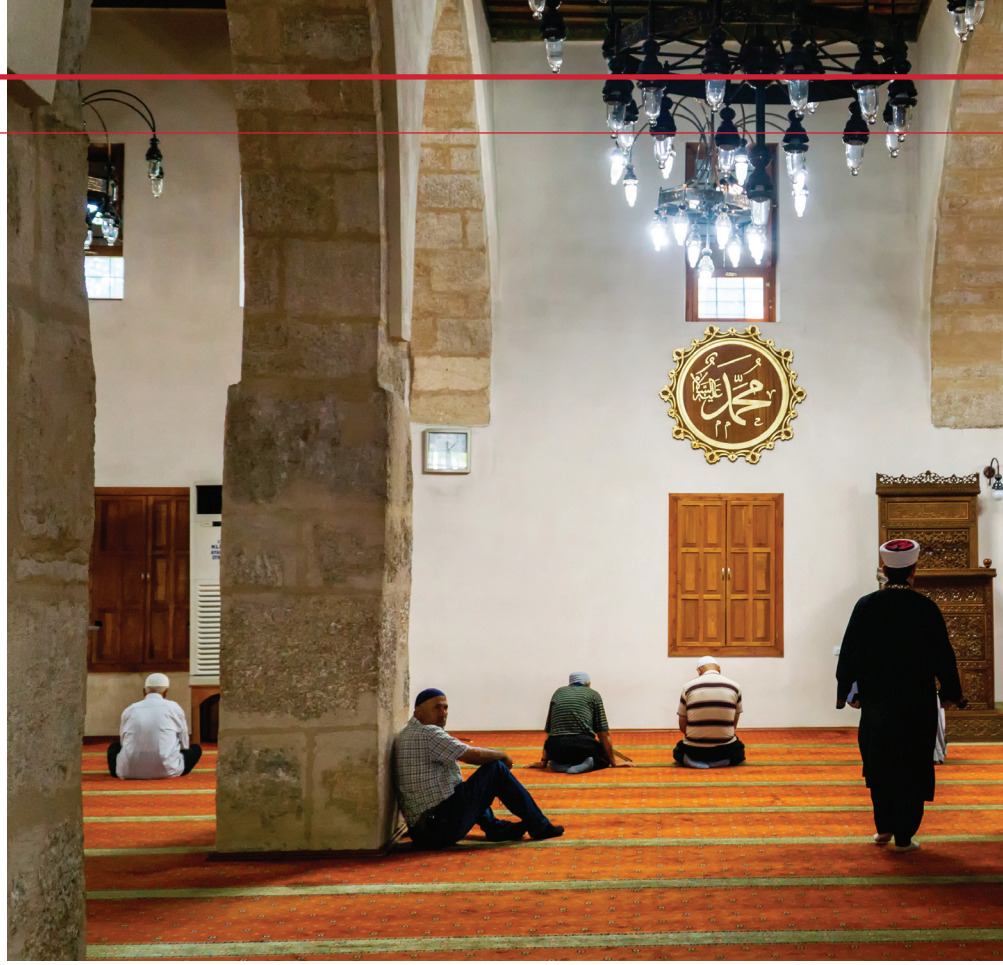

Dulkadiroğlu ilçesine bağlı Kurtuluş Mahallesi'nde bulunan Kahramanmaraş Ulu Camii, ahşap tavanlı camiler grubuna girmektedir. Dıştan 22x40,90 metre boyutlarında bir harim ile 5,30x40,90 metre ölçülerinde son cemaat yeri ve tek şerefeli minareden oluşur. Yapının ahşap hatıllı cephe duvarlarında kaba yonu ve moloz taş kullanılmıştır.

Câmi-i Atîk, Câmi-i Kebîr, Süleyman Bey Camii ve Alaüddevle Bey Camii isimleriyle de anılan tarihî yapı, Alaüddevle Bozkurt Bey zamanında, 1501-1502 yıllarında tamir edilmiştir. Bu onarıma ait kitabe, taç kapı üzerinde yer almaktadır. Camiyle ilgili 1500, 29 Kasım 1505 ve 23 Nisan 1510 tarihli vakfiyeler bulunmaktadır. Tarihte çarşıda başlayan büyük bir yangın neticesinde zarar gören cami, 1780'te onarılmıştır. Ayrıca 1853-1854, 1897, 1945 ve sonrasında da çeşitli onarımlar geçirmiştir. 1858 ile 1859 yılları arasında inşa edilen muvakkithane, 1945 yılında yıktırılmıştır.

Kartuş içinde Kelime-i Tevhid

Enine dikdörtgen alanda mihraba dik, yedi nefli plana sahip olan caminin kuzeyinde son cemaat yeri ve camiden ayrı bir minaresi mevcuttur. Yapının önündeki çarpık planlı avlu, yakın zaman önce ortaya çıkmıştır. Payelerin taşıdığı, sivri kemerli son cemaat yerinde açıklıklar camedânla kapatılmıştır. Sola kaydırılan ve mihrap ekseninde bulunmayan kapı, diğer açıklıklardan daha yüksek tutulmuş; altta basık kemerli, açıklıklı, üstte basık kemerli ve üçgen alınlıklı biçimde düzenlenmiştir. Önceleri ahşap kirişli toprak damla örtülen son cemaat yeri, ahşap tavanlı ve kiremit çatılı yapılmıştır. Tavandaki ahşap kirişlerde ve etek kısmında kalem işi süslemeler dikkat çekmektedir. Düzgün kesme taşın kullanıldığı köşeleri sütunçelerle yumuşatılan taç kapı yüksekte olup, sivri taş kemer altında mukarnaslı ve yaşmaklıdır. Üstte iki satır halinde tamir kitabesi görülmektedir. Mukarnasın altında, iki kartuş içinde Kelime-i Tevhid yazısı ve arada esmayihüsnadan meydana gelen düğümlü madalyonlu bir düzenleme yer almaktadır.

Şehrin Altı Asırlık Tanığı KAHRAMANMARAŞ ULU CAMİİ

Dulkadiroğlu Beyi Süleyman tarafından 1442-1454 yılları arasında yaptırılan Kahramanmaraş Ulu Camii, şehrin son altı asırdaki tüm önemli olaylarına tanıklık etmiştir. Beylikler döneminin yanı sıra, erken Anadolu Selçuklu mimarisinin özelliklerini taşıyan camide minare, taç kapı, mihrap ve minberde yer alan süslemeler oldukça dikkat çekicidir.

Süslemeli metal şebekeler

Moloz taş malzemeyle inşa edilen camide yer yer kesme taş malzeme de kullanılmıştır. Beden duvarlarında bulunan ahşap hatıllar, cephede hareketliliği sağlamakta, pencerelerin alt ve üst lentolarını oluşturmaktadır. Beden duvarlarındaki dikdörtgen açıklıklı pencereler, eğimli araziden dolayı doğu yönünde bir, diğer cephelerde altlı üstlü iki sıra halindedir. Batı ve doğu pencerelerdeki süslemeli metal şebekeler dikkat çekicidir. Harimdeki nefler, dikdörtgen kesitli iki sıra kesme

taş payeye oturan sivri kemerlerle ayrılmaktadır. Neflerin üstü içten ahşap tavanla, dıştan kiremit kaplı meyilli bir çatıyla örtülüdür. Harim, mekânının ortasında enine dikdörtgen bir alanda yükseltilmiştir. Ayrıca iç mekânda bol pencereli ikinci bir çatı yer almaktadır. Doğu yönünde eğimli araziden kazanılan ve harimden üç metre kadar yüksekteki hafif çarpık planlı mahfil, bodur sütunlara oturan beş sivri kemerli açıklıklı olarak düzenlenmiştir. Bey mahfili şeklinde düzenlendiği tahmin edilen bu bölüme, doğu cephesinin

DİRİLTME, GELİŞTİRME, GÜÇLENDİRME...

6 Şubat depremlerinden kısmi göçmeler içeren ağır hasarla çıkan Ulu Camii'nin ihya çalışmaları, Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Kurumdan yapılan açıklamaya göre yapının rölöve ve restitüsyon projesi, Koruma Kurulu'nda onaylanmıştır. Restorasyon ve statik proje çalışmaları ise devam etmektedir. Çelik imalatların malzeme siparişleri gelmiş ve kemer askılama uygulama çalışmalarına başlanmıştır. Ayrıca geçici koruma çatısının geleceği sınırlar belirlenerek yapımına başlanmıştır. Sondaj çalışmalarının start verildiği yer ise son cemaat yeri önüdür.

kuzey köşesinde açılan bir kapıdan ve harimin kuzeydoğu köşesindeki merdivenlerle ulaşılmaktadır.

Mavi beyaz sır altı tekniği

Alçı mihrap mukarnaslı bir çerçeve ile sınırlanmış olup, mukarnaslı ve kavsaralıdır. Mihrap nişinde, sivri kemerli üç küçük niş görülür. Yapının orijinal ahşap minberi, 18. yüzyılın ikinci yarısındaki yangında zarar görmüş, sadece iki parçası günümüze ulaşmıştır. Mabedin kitabesine göre 1899 ile 1900 yıllarında Muhammed Esad tarafından

yaptırılan bugünkü minber, ceviz ağacındandır ve sedef kakmalıdır. Harimin kuzey duvarında, taç kapının batı tarafında yer alan müezzin mahfili ile harimin batı tarafında boydan boya uzanan mahfil önceleri ahşapken, yakın zamanda beton kullanılarak yeniden yapılmıştır.

Son cemaat yerindeki kapıdan ulaşılan batıdaki mahfilin 1194 tarihli onarımda inşa edildiği, kapı üzerindeki kitabe belirtilmektedir. Son cemaat yerinin önündeki yapıdan bağımsız konumda olan kesme taş minare, kare bir kaide

üzerinde altta sekizgen, ortada silindirik ve üstte on iki gen gövdelidir. Şerefe altı, stilize mukarnaslı ve rozetlidir. Her cephede rozetlerin arasında mavi beyaz renkte, sır altı tekniğinde tabaklar mevcuttur. Taş korkuluklar kırık kemerli ikişer nişle süslenmiş olup, üstlerinde geometrik ajurlu ahşap şebekeler bulunmaktadır. Buradaki şebekeler arasında bulunan ahşap dikmeler, üstteki çatıyı taşımaktadır. Minarenin alt kısmı orijinal olmakla birlikte, on iki gen kesitli üst kısmı ve yukarısı 1848 yılında yeniden inşa edilmiştir.

Asrın Felaketinin Merkezinde İKİ ATA YADİGÂRI

1 ŞEKERLİ CAMİİ

Dulkadiroğlu ilçesinin Divanlı Mahallesi'nde bulunan İslam mabedi, 16. yüzyılın sonlarında inşa ettirilmiştir. Osmanlı kültür mirası olan mabet, halk arasında Yukarı Oba Camii adıyla da tanınmaktadır. Son cemaat yerine yerleştirilmiş iki kitabeden biri 1204, diğeri 1696 tarihlerini gösterir ki bunlardan birincisi başka bir yapıya ait olmalıdır. Enine dikdörtgen planlı caminin mihrap önü bölümü, dışa çıkıntılı olarak inşa edilmiştir. Yapı, üç yanda tonoz örtülerle kaplanmıştır. Şekerli Camii'ne mimari plan bakımından en yakın örnek, 1585 yılında Manisa şehir merkezinde inşa edilmiş olan Muradiye Camii'dir. Şekerli Camii'nin planından başka dikkate değer bir diğer yanı da burmalı yivlerle süslü bir gövdeye sahip olan zarif minaresidir. Kahramanmaraş merkezli 6 Şubat 2023 tarihli depremlerde tümünden göçen yapının ihya çalışmaları, Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Kurumdan yapılan açıklamaya göre mabedin sözleşmesi yapılmış, proje çalışmaları devam etmektedir.

2 ARASA CAMİİ

Dulkadiroğlu ilçe merkezinin Kıbrıs Meydanı'nda, resmî adresiyle Şehit Üzümsuyu Mehmet Efendi Caddesi'nde yer alan Arasa Camii, Timurtaş Paşa tarafından 1704 tarihinde yaptırılmıştır. Halk arasında Çığ Çığ ve Cıgıcı gibi isimlerle de anılır. Çeşitli dönemlerde farklı tamiratlar gören cami, Sultan İkinci Abdulhamit Han'ın emriyle Maraş Mutasarrıfı Muhammed Arif-i Paşa tarafından 1900 tarihinde yeniden inşa ettirilmiştir. Caminin eski minaresi ve ön cephesi korunmakla birlikte, zaman içinde yapıya yeni bir minare de eklenmiştir. Bir dönem askerî depo olarak kullanılan caminin yerine, 1985 yılında tek minareli, betonarme bir cami yapılmış, ancak eski minareye ve kuzey duvarına dokunulmamıştır. Öte yandan caminin orijinal minaresinin ilginç bir özelliği vardır. Şerefe kapısı diğer minarelerde olduğu gibi güneye değil, doğuya bakmaktadır. Bir diğer ifade ile kibleyi göstermemektedir. 6 Şubat depremlerinden kısmi göçmeler içeren ağır hasarlı olarak ayrılan yapının ihya çalışmaları, Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Kurumdan yapılan açıklamaya göre mabedin sözleşmesi yapılmış, proje çalışmaları devam etmektedir.

Şehrin en büyüğü ve en eskisi KİLİS ULU CAMİİ

Âlemi bulunmayan minare, tek şerefelidir. Şerefe altı bindirmeliklerindeki mukarnaslarla peteğin üst kısmına ajur tekniğiyle yapılmış yıldız motifleri, yapının dikkat çeken süslemeleri arasındadır.

Hacı Gümüş Mahallesi'nde bulunan mabet, kibleye paralel olarak uzanan dikdörtgen planlı ve mihrap önü kubbeli olan bir camidir. Kubbesinin doğu ve batı bölümleri, çapraz tonozlarla örtülüdür. Son cemaat yeri olmayan caminin mihrap önü kubbesi, 7,30 metre çapında olup iki sahin boyunca uzanmaktadır. Dört tane gömme ayağa oturan kubbe tuğladan yapılmış ve dışı saçla kaplanmıştır. İçi yuvarlak, dışı on iki gen olan kubbe kasnağında, kemerli 12 pencere bulunmaktadır.

Harimin orta eksenine yerleştirilen mihrap sivri kemerli olup nişi mukarnaslarla doldurulmuştur. Köşelerindeki sütuncelerin başlıkları,

gül ve hurma yapraklı motiflerle süslüdür. Caminin harimi, kuzeydeki avluya açılmakta olup avlunun doğusunda ve batısında medrese hücreleri bulunmaktadır. Avluya, kuzeydoğudaki portaldan ve batıdaki kapıdan girilmektedir. Basık kemerli kapı açıklığından çapraz tonozla örtülü ara mekâna geçilir. Beşik ve çapraz tonozlarla örtülü avlunun etrafındaki hücrelerle revak, düz damlıdır.

Sadelikteki albeni

Avlunun kuzey yönünde, yağma ayakların ikisinde birer mihrap nişi vardır. Sivri kemerli, üzeri çapraz tonozlarla örtülmüş revaklı alan, geçmişte Şafiler Mescidi olarak

kullanılmıştır. Kaidesi kare planlı olan minare, sarı, sarımsı ve siyah düzgün kesme taşlardan yapılmıştır. Kaidenin üst köşeleri pahlı olup, güney yönünde basık kemerli bir kapısı vardır. Çokgen olan minare gövdesi, sekizgen bir pabuç üzerinde yükselmektedir. Minarenin peteği ile külahı, bileziksiz gövdesi gibi yalındır.

Camideki göze çarpan süslemeler, harime açılan portalda, portalın iki tarafındaki mihrabiyelerin üzerinde ve mihrapta toplanmıştır. Yuvarlak kemerli portalın kemer karnı ve kemerin bindiği gömme ayaklarda sekizgen; alt kemerde kare, dikdörtgen; baş kemerde de dikdörtgen gibi geometrik şekillere yer verilmiştir. Portalın iki yanında bulunan mihrabiyeler de pahlı silmelerle çevrilmiştir. Yaptıranı ve yaparı bilinmeyen camide renkli, düzgün kesme taşlar kullanılmış olup 1924 yılındaki onarımını Halep'in ünlü mimarı Hacı Ahmet Azizi gerçekleştirmiştir.

Serhat Şehrinin Üç Vakıf Hazinesi

1 TEKKE CAMİSİ
Şehir merkezinde, Cumhuriyet Meydanı yakınındaki cami, Canbolad Paşa Külliyesi'nin ana yapısını teşkil etmektedir. Evliya Çelebi'nin "Canboladoğlu'nun padişahane (padişaha yakışacak) camisi" sözüyle betimlediği mabedin vakıf senedindeki adı, Tekke Camisi'dir. Canbolad Bey, sağlığında Mevlânâ'nın yolundan gitmiştir. Onun adına yaptırdığı tekkenin önüne de bu camiyi inşa ettirmiştir. Tekke Camisi taşıdığı teknik özelliklerin yanında, görünüm itibarıyla da Kilis'teki benzerlerinden farklı olup yerel teknik uygulamaların dışında Osmanlı sanatıyla entegre olmuş nitelikler taşımaktadır. Görünümü ve mimarisi bakımından Kilis'in en önemli camisi olarak görülür. Cümle kapısının doğusundaki ve batısındaki pencereler, pencere alınlıklarındaki çiniler, çörtlenler ve çörtlenlerin altındaki rozetler, ustalıkla sanatı birleştiren uygulamalardır.

Yapının üç cephesinde altı üstlü pencereler (üsttekiler vitraylı) yer almaktadır. Buradaki pencerelerin tümü düz atkılı ve dikdörtgen olup, pervazlarında siyah ve sarı renkli mermerler kullanılmıştır. Medrese hücreleri ile çevrili olan caminin geniş bir avlusu ve görkemli bir giriş kapısı vardır. Zemini beyaz taşlarla döşenmiş olan avlunun sağında çift bilezikli bir kuyu ve önünde taştan yapılmış bir abdesthane bulunmaktadır. Harimi örten tek büyük kubbe, beş kemerli son cemaat yeri ve kare planı, yapının temel özelliklerini oluşturur. Çokgen kashaklı olan kubbe, 14,40 metrelik çapıyla Kilis'in en büyüğüdür. Son cemaat

yeri ile harimin tüm alanı kubbelerle örtülmüştür. Büyük kubbe, görkemli görünümü ve diğer kubbelerle ahenkli uyumuyla dikkatleri üzerine çekmektedir.

Harimde ilgi çeken objelerin başında gelen minber, mermer işçiliğinin yanında bitkisel ve geometrik öğeleriyle fark yaratır. Evliya Çelebi'nin hayranlıkla betimlediği minber, döneminin en güzel örneklerinden biridir. Renkli mermer kullanılarak yapılan süslemeleri, birbirine geçen motifleriyle Zengi ve Memlük sanatlarının izlerini taşır. 1553 yılında yapılan minberin renkli mermeri orijinaldir. Yarım daire biçimindeki mihrap ise Kilis'te özgünlüğü koruyan iki mihraptan biridir. Harimin kuzey yönündeki ağaçtan yapılmış mahfiller de orijinal olup balkon biçimindedir. Minare, caminin kuzeybatı köşesinde, son cemaat yerinin hemen yanındadır. Siyah ve beyaz kesme taşlardan yapılan kaidenin köşeleri mukarnaslı, gövdesi de üç bileziklidir. Silindirik bir görünümü olan gövde, yuvarlak olmayıp çokgendir. Kilis'in en yüksek minaresi olan yapının şerefe altı, derin hücreli mukarnaslarla doldurulmuştur. Külâhı taş olan minarenin, mazgal biçiminde beş adet penceresi vardır.

6 Şubat depremlerinde ağır hasar alan yapının rölöve, restorasyon ve statik projeleri, Koruma Kurulu'nda onaylanmıştır. Sökülen ahşap kepenklerin boya ve raspa imalatları yapılmaktadır. Ayrıca müdahale paftaları oluşturulmakta ve minare platformu için hazırlıklar devam etmektedir.

2 MEVLEVİHANE CAMİİ

Tekke Mahallesi'nde, Eski Hükümet Konağı'nın karşısında yer alan yapı, geçmişte pek çok şeyh ve derviş yetiştirmiş büyük bir mevlevihaneden camiye dönüştürülmüştür. Günümüze sadece mescit ve semahanesi kalan yapının hurufat defterlerindeki adı, Kilis Mevlevihane Mescidi'dir. Düzgün, beyaz, sarı, sarımsı renkli kesme taşlardan yapıldığı için yöre halkı arasında "Ak Tekke" olarak da bilinir.

Kare planlı yapı, "L" biçimli dört ayağın üzerine oturan merkezi bir kubbe ile köşe kubbelerinden oluşmaktadır. Dört yığma ayağa binen merkezi kubbenin ayak tablaları mukarnaslıdır. On iki gen bir kasnağa oturan kurşun kaplama kubbe, dışarıdan payandalarla desteklenmektedir. Semahanenin doğu ve batı cepheleri, diğer cephelere göre daha farklıdır. Örneğin batı cephesindeki kapının üstünde bir tane yuvarlak pencere, yanında altlı üstlü sıralanmış toplam sekiz pencere daha vardır. Altları düz atkılı, üstleri sivri kemerli olan bu pencereler ile kapı, yüzeysel bir niş içinde ve düz mukarnas kornişle sonlanmaktadır. Yapının güney cephesinde, aynı özellikleri taşıyan altlı üstlü sıralanmış dörder pencere; doğu cephesinde niş içinde olmayan altı pencere bulunmaktadır. Kuzey cephesi ise süssüz ve penceresizdir.

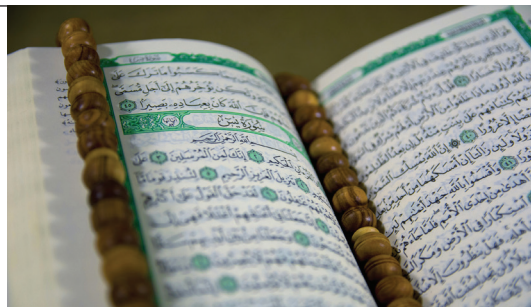
Yapıda sivri, at nalı kemerli mihrap nişinin yanı sıra; doğudaki duvarda iki, kuzeydeki duvarda dört adet dolap nişi vardır. Mukarnaslarla doldurulmuş olan mihrap nişi, çeşitli boyutlarda bitki motifleri ile süslenmiştir. Ayrıca mihrap kemerinin yan dolgularında kandil koymaya yarayan konsollar, kaval, silme ile mihrap arasındaki yüzey, bitkisel ve geometrik desenlerle süslüdür. Mescidin güney tarafındaki nişlerden düz saçağa geçişte kullanılan mukarnaslar ve mihraptaki desenli kalem işçiliği, döneminin özelliklerini yansıtan güzelliklerdendir.

6 Şubat depremlerinde orta hasar alan yapının rölöve, restorasyon ve statik projeleri, Koruma Kurulu'nda onaylanmıştır. Ahşaptan geçici çatı yapım imalatları ve enjeksiyon uygulamaları tamamlanmıştır. Kumlama ve derz açma işlemleri ile sökülen ahşap doğramaların boya raspa çalışmaları devam etmektedir.

3 KARAKADI CAMİSİ

Büyükkütah Mahallesi Cumhuriyet Caddesi'nde bulunan cami, hurufat defterlerindeki kayıtlara göre Kara Kadı adlı bir kişi tarafından yaptırılmıştır. Aslında kare planlı olan cami, sonradan gerçekleştirilen onarımlarla büyütülmüştür. Son cemaat yerindeki kemerler, yapının kuzey köşelerindeki birer gömme ayak ile ortadaki yedi dikdörtgen yığma ayağa binmektedir. Son cemaat yerini örten çapraz tonozlar, kuzeyde ayakların tablalarına; güneyde konsollara basmaktadır. İki sahına bölünmüş olan harim ise sonradan yapılan müdahalelerle doğu batı yönünde genişletilmiştir. Harimin doğusunda ve batısında oluşturulan bu yeni bölüm, günümüze mahfil olarak kullanılmaktadır.

Biri harimin güney tarafındaki duvarda, diğeri batısına eklenen bölümde yer alan iki tane mihrap vardır. Sivri kemerli ve oldukça derin bir nişten oluşan ilk mihrabın her iki yanında, mukarnaslı başlıkları olan sütunceler bulunmaktadır. Yuvarlak kemerli bir nişten oluşan ikinci mihrabın iki yanına, alt ve üstleri motifli köşe sütuncukları yerleştirilmiştir. Nişi iki sıra mukarnaslı olan bu mihrabın mukarnaslarının altında bitkisel ve geometrik motiflere yer verilmiştir. Caminin oldukça basit olan minberi

sonradan yapılmış olup hareketlidir. Yapının dört cephesinde de yağmur sularını tahliye eden üçü süslü, diğerleri yalın olmak üzere toplam 18 tane çörten vardır. Avlunun kuzeydoğusunda yükselen minare, düzgün kesme taşlardan yapılmıştır. Kaidesi kare planlı ve üst kısmı pahlıdır. Uzun ve silindirik bir gövdesi olan minarenin peteği yuvarlak, korkulukları yalındır. Şerefe altı ise mukarnaslarla doldurulmuştur. 2009 yılında Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından restore edilen yapı, 6 Şubat depremlerinde ağır hasar almıştır. İhya çalışmaları sürdürülen yapının rölöve, restitüsyon, restorasyon ve statik projeleri, Koruma Kurulu'nda onaylanmıştır. Askiya alma işlemleri ve geçici çatı yapımı için hazırlıklar devam etmektedir.

Galle Park'taki Osmanlı bahçesi.
Karşı sayfada: Eski Antep'te
bir çeşme (solda).
Tarihi Kozluca Kasteli.

Parlak Pınarların Şehri: AYINTAP

Tarihiyle, kültürüyle ve konumuyla müstesna bir şehrimiz olan Gaziantep, vakıf mirasıyla da özel bir yere sahiptir. Pek çok köklü medeniyete ev sahipliği yapan şehir, ülkemizin kültür mozaığının en kıymetli parçalarından biridir.

İsminin taşıdığı anlamlar ile ilgili çeşitli rivayetlerin olduğu Gaziantep, "Ayıntap" olarak bilinirdi. Bir varsayıma göre bu isim, şehrin sularının bolluğu ve güzelliği sebebiyle "Ayın" ve "Tap" sözcüklerinin birleştirilmesiyle birlikte "güzel kaynak" anlamına geliyor. Bir başka rivayete göre ise Ayıntap kelimesindeki "ayın" sözcüğü, pınar, göz; "tap" sözcüğü ise parlaklık anlamına geliyor ve hem "suyun gözü" hem de "parlak pınar" anlamlarını ihtiva ediyor. Geçmişte Gaziantep'teki su varlığının fazla olması da bu rivayetleri destekliyor. Yaşamın ve yaşayan her şeyin kaynağı olan suyun hayatın merkezine konduğu bu şehirde, su mimarisinin büyük gelişim göstermiş olması ve birçok vakıf su yapısının bulunması da şaşırtıcı değildir.

Bağ ile bostanın ziyneti

*"Çağnam çağnam kayalardan çıkan su,
Büyük büyük ağaç gemileri oynatan su,
Hasan ile Hüseyin'in hasreti su,
Bağ ile bostanın ziyneti su."*

Dede Korkut'un bu dizeleri, geçmişten bugüne suyun hayatı önemini vurgulayan güzel örneklerden sadece biridir. Suyun başrolü oynadığı Ayıntap'ta en çok karşılaşılabilecek su yapıları, kasteller ve livaslardır. Gaziantep'in en önemli tarihi unsurlarından olan kasteller yer altı su tesisleri olarak, livaslar ise içme suyu şebekesi olarak ifade edilebilir. Mühendislik harikası olarak tanımlanabilecek olan bu yapılar, Gaziantep'in tarihi birikimi içinde çok önemli bir yere sahip olup, 2018 yılında UNESCO Dünya Kültür Mirası Geçici Listesi'ne dâhil edilmiştir. Gaziantep'teki karakteristik kastel ve su yapısı örnekleriyle konumuzu zenginleştirelim derseniz.

Kozluca Kasteli

Kentte 13. ve 16. yüzyıllarda yapıldığı bilinen yaklaşık 20 kastelden günümüzde sadece altısı varlığını koruyor. Kastellerin en dikkat çekici örneklerinden biri olan ve vakıf su yapısı olarak ele aldığımız Kozluca Kasteli'nin bir kitabesi bulunmuyor. Osmanlı Dönemi'ne ait olduğu tahmin

Fotoğraf: MELİH USLU

edilen Kozluca Kasteli'nin, Kozluca Mescidi'nin su ihtiyacının karşılanması için yapılmış olduğu düşünülüyor. Tarihi belgelere göre bu yapının yanında yer alan Kozluca Mescidi'nin 16. yüzyıl başlarında inşa edildiği; Kozluca Kasteli'nin yapım tarihinin de 16. yüzyıl başlarına tekabül ettiği düşünülüyor. O dönemin koşullarında, şehre su ulaştırma görevini büyük ölçüde vakıflar üstleniyordu. Bu yüzden bu özgün su yapıları, ülkemizin vakıf mirası için büyük bir değerdir.

Demirli Ganne

Suyun ve su yapılarının ön plana çıktığı Gaziantep'te çeşme inşa eden vakıfların varlığı da kaçınılmaz olmuştur. Kastel ve livasların yanı sıra, çeşmeleri ile de meşhur olan "parlak pınarların şehrinde" Evliya Çelebi'nin deyişiyle "Her eve hayat ırmağı denginde sular," akıyordu ve 17. yüzyılda 70'e yakın çeşme vardı. Bu çeşmelerden biri, yakın zamanda restore edilen Demirli Ganne'di. Küçük havuz anlamına geldiği rivayet edilen "ganne", suyun livaslardan yüzeye çıktığı merkezi noktalardaki su yapıları olarak bilinir. Kitabesine göre meşhur çeşme 1592 tarihinde yapılmış, 1959 tarihinde ise onarılmıştır. Çeşmenin onarılmasından sonra yazıldığı düşünülen kitabede bulunan dörtlük şöyledir:

*"İşte eshabı heyretin eseri.
Ettiler tamir demirli-geneyi.
Çıktı kırklar içtiler gana, gana.
Hoş, güzel olmuş demirli gane."*

Çeşme yaptıran ve tamir eden vakıf

Resûlullah Efendimize (s.a.v), "Hangi sadaka daha hayırlı ve değerlidir?" diye sorulduğunda Hazreti Peygamber, "Su ikram etmek," diye buyurur. Bu perspektiften yola çıkarak halka su ikram etmeyi düstur edinmiş vakıfların içinde hem çeşme yaptıran hem de gelirinin bir kısmıyla bu çeşmeleri korumayı ve tamir etmeyi amaçlayan kurumlar da bulunmaktadır.

1890 yılında Kasım Ağa bin Ahmed Ağa tarafından Gaziantep'te kurulan Hacı Kasım Ağa Vakfı, hayırseverliğin ve topluma hizmetin güzel bir örneğini sergilemektedir. Kasım Ağa bin Ahmed Ağa, Gaziantep yolu üzerinde, Nizip'e yarım saat mesafede bir çeşme yaptırmış; bu çeşmenin bakımını da vakfın görevi olarak belirlemiştir. Bu vakıf, zeytinlikler ve su değirmenleri gibi kaynaklardan elde edilen gelirinin bir kısmını bu amaç doğrultusunda çeşmenin tamiratına ayırmıştır. Çeşme, yıllar içinde modern su tesislerinin işlerlik kazanmasıyla birlikte kullanılamaz hâle gelse de Hacı Kasım Ağa bin Ahmed Ağa Vakfı, vakıf kültürümüzde suya ve su yapılarına verilen kıymeti göstermesi bakımından önemli bir örnektir.

İHTİYAÇ SAHİPLERİNE GİYİM KARTI

Hacı Kasım Ağa Vakfı'nın akarı bugün de hâlen devam etmektedir. Bu mülhak vakfın hayır şartlarından biri de ihtiyaç sahiplerine yardım etmektir. Bu şartı yerine getirmek üzere Vakıflar Genel Müdürlüğü vasıtasıyla Nizip ilçesinde bulunan ihtiyaç sahiplerine, 2024 yılının Kurban Bayramı öncesinde ücretsiz alışveriş olanağı sağlayan giyim kartları hediye edilmiştir.

“ Gaziantep Modeli, İçinde Vakıf Kültürünü Barındırıyor ”

“Restorasyon, bakım, onarım... Bunların her biri, kentlerimiz için büyük önem taşıyor,” diyen Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı Fatma Şahin’e Gaziantep’teki vakıf bilincini ve vakıf kültür eserlerine bakışını sorduk.

Şehitkamil merkez ilçesindeki Ökkeş Eruslu Camii.

Eski bir “İpek Yolu şehri” olarak, Anadolu’nun en eski yerleşim yerleri arasında yer alan Gaziantep’te vakıflar konusunda ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?

Vakıf kültürü, bizim yönetim anlayışımızda çok önemli bir örnek. Hemen hemen her konuşmamda sıklıkla dile getirdiğim Gaziantep modeli, içinde vakıf kültürünü de barındırıyor. Vakıf, bireysellikten çıkıp merkezine bireyden başlayarak toplumu alan önemli bir oluşum. Çok özel bir model. Bizim bir zenginliğimiz. Elbette ki bir yerel yönetimin yararlanabileceği çok önemli bir kaynak. Bu nedenle en temel olarak vakıflar, bizim yönetim anlayışımızın içinde yer alıyor. Hep beraber hareket etmek, toplum yararına hareket etmek, insan faydasını düşünmek, imkânları insan hayatına dokunacak şekilde planlamak, hizmete sunmak, yardımlaşmak... Bütün bu kavramlar, bize vakıf kültüründen geliyor. Gaziantep için bir örnek verecek olursam; GAGEV (Gaziantep’i Geliştirme Vakfı), bunun en iyi ve en belirgin örneklerinden biri. Biz de Gaziantep Büyükşehir Belediyesi olarak GAGEV ile hareket ederek Gaziantep’in gelişimine tüm kurumlarımızla birlikte bir ivme kazandırmaya çalışıyoruz. Bugüne kadar bunun birçok örneğini gördük ve görmeye de devam edeceğiz. Ayrıca vakıf kültürünün bize yansıttığı çok özel projelerimiz var. Kentimizde başlayarak diğer illere de örnek olmuş bazı projelerle ailelerimizin bize vakfettiği alanlarda okullar, eğitim donatıları, sosyal tesisler veya yeşil alanlar tesis ettik. Bu da Gaziantep’te vakıf kültürünün önemini gözler önüne seren önemli bir detay. Yaptığımız restorasyonlar, mekânsal kazanımlar da iyi örneklerimiz arasında yer alıyor.

Zeugma Müzesi'nde sergilenen "Europa'nın Kaçırılışı" mozaiği, MS 2.-3. yüzyıllara tarihleniyor.

“

*İhya edilen bir
eserin özgün
kimliğini koruyarak
milletimizin
hizmetine yeniden
sunulması,
kesinlikle çok
değerli. Gaziantep
bunun bilincinde
bir şehir...*

”

Malumunuz olduğu üzere vakıf medeniyeti, sadece eserlerden ibaret değildir. “Vakıf” demek, yardımlaşma, paylaşma ve dayanışma da demektir. Kültürümüzün temel taşları arasında sayılan sosyal yardımlaşma noktasında, belediye olarak hangi projeleri hayata geçiriyorsunuz?

Biz sosyal yardımlaşmayı, sadece veren bir el olarak görmüyoruz. Bu bizim için daha çok bir paylaşım modeli, imkânların eşitlenmesi ilkesine dayanıyor. Bu nedenle “sosyal yardımlaşma”, -belki en kaba haliyle insanların aklına gelen yardım paketlerinden ziyade- insanları kendi alanlarında, örneğin tarımda, bir kadının nakışında, bir öğrencinin okul araç gereçlerinde veya bir sporcu arkadaşımızın ihtiyaçlarında gereken ne varsa onu içeriyor. Bu nedenle çok çeşitli alanlarda insanların ihtiyaç duyduğu ve başarıya giden yolda ona destek olacak her şeyi maddi sınırları ortadan kaldırarak ona sağlamayı yardımlaşma olarak görüyorum. “Sen işin bu tarafını düşünme, başarına odaklan!” demek, bir insanın elinden tutmak demek. Onun ardınca yürümek, hevesine heves katmak, inancını arttırmaktır, bizim sosyal yardımlaşmadaki gayemiz.

Bu anlamda Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'nin sayamayacağım kadar çok desteği var. Kadınlara, çocuklara, engellilere, sporculara, öğrencilere, yaşlılara, dar gelirliyle göre çok çeşitli ve geniş bir sosyal yardımlaşma ağıyla hareket ediyoruz. Her kademedeki insanımızı, çeşitli ihtiyaçlarını göz önüne alarak destekliyoruz. İnsanımızı asla unutmuyoruz. Ayrıca onların ihtiyaç duyacakları tesisleşmeyi de sağlıyoruz.

Türkiye’de vakıf kültürünün yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması konusunda önemli çalışmaları olan Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Gaziantep Büyükşehir Belediyesi olarak hangi ortak çalışmaları yapıyorsunuz?

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü ile birlikte çok sayıda çalışmamız bulunuyor. Udma Peynir Müzemiz, böyle bir projenin hayat bulmuş hali. Zincirli Bedesten ve Ukkâşe Hazretleri'nin türbesi de özel ve önemli ortak çalışmalarımız arasında yer alıyor. Restorasyon, bakım, onarım... Bunların her biri kent için büyük önem taşıyor. İhya edilen bir eserin özgün kimliğini koruyarak milletimizin hizmetine sunulması, kesinlikle çok değerli. Bu

anlamda uyum içinde birçok ortak çalışmaya imza atıyoruz. Hışvahan, Dayı Ahmet Ağa Konağı ve Gaziantep Havrası da diğer örnekler arasında yer alıyor. Bugün müze ve sanat merkezi gibi yeni kimliklerle hem tarihe göğüs geriyorlar hem de ziyaretçilerinin anılarında izler bırakmaya devam ediyorlar.

11. yüzyıldan itibaren Türklerin hâkimiyetine giren ve Kurtuluş Savaşı yıllarında düşman işgaline karşı verdiği mücadele ile “Gazi” unvanına layık görülen özel bir kent burası. Türk-İslam kültürünün bin yıllık birikiminden yola çıkarak Gaziantep’te sizin gözünüzde ayrı bir yeri olan vakıf eserleri hangileridir?

Gazi şehrimiz, içerisinde birçok vakfın bulunduğu cami, mescit, medrese, han, hamam, bedesten ve zaviye gibi çok çeşitli kültürel eserlere sahip nadide bir şehir. Herhangi bir eseri bir diğerinden bu anlamda ayırmak çok zor... Ama Zincirli Bedesten ilk akla gelen örneklerden olabilir. Benim için Ukkâşe Hazretleri'nin türbesi de önemli vakıf eserleri arasında yer alıyor. Burada önemli bir çalışma yaparak manevi iklimimizi koruduk.

ECDADIMIZDA ÇEVRECİLİK ANLAYIŞI VE AĞAÇ SEVGİSİ

Atalarımız, doğanın korunmasını âdeta ibadet bilinciyle yapmıştır. Dağarcığıımıza “vakıf ağaç” kavramını hediye eden ecdadımız, bu ağaçlardan yolcuların yanı sıra kurdun, kuşun, böceğin ve cümle mahlûkatın istifade etmesini hayır yapmakla eşdeğer tutmuştur. İşte Peygamber Efendimiz Hazreti Muhammed’in (s.a.v), “Kıyametin koptuğunu görseniz de elinizdeki fidanı dikin!” sözünden yola çıkan üç vakıf:

AĞAÇLARI KORUMANIN SEVABI

Ecdadın ağaç sevgisini ve doğaya verdiği önemi bir de yabancı yazarlardan dinleyelim: Claude Alexandre Comte de Bonneval şöyle diyor: “Onlar, ağaçların korunması için vakıflar bile kurmuşlardır. Meyvesiz ağaçların sıcaktan kurumasına meydan vermemek üzere her gün sulanmaları için işçilere para vakfedecek kadar cılgın Türkler bile görülmektedir.” 18. yüzyılda Osmanlı topraklarına gelen gezgin rahip Pere Jehannot ise benzeri bir görüntü şöyle ifade etmiştir: “Sevdikleri ağaçların kurumasına meydan vermemek üzere sulanıp, bakımlarını temin için vakıf tesisini de sevap sayarlar.”

Osmanlı'nın doğa sevgisi eski minyatürlere de yansıyor.

1 Ahaliye bağ ve meyve bahçesi bağışlayan **SİPAHİ MAHMUT BİN BEKİR VAKFI**

Günümüz insanı, büyük oranda doğanın geleceğinden endişe ettiği için çevreye önem veriyor. Osmanlı döneminde ise çevre problemleri günümüze kıyasla yok denecek kadar azdı. Fakat atalarımızın ağaç sevgisi ve bağı, bahçeyi gelecek nesillere sağlıklı biçimde aktarma bilinci, günümüzde yaşayan pek çok insandan bile daha ilerideydi. Bu gerçeği gözler önüne seren vakıflardan biri, 1805 yılında Erzincan'da kurulmuştur. Kurumun vakfiyesinde yazan ifadeler, asırlardır insanlığa örnek oluyor: “Anadolu vilayetinde, Eğin kazasına bağlı İliç köyü ahali, köyde olan ve miras yoluyla babamdan bana intikal eden, içinde meyveli ve meyvesiz ağaçlar bulunan bir buçuk dönüm miktarındaki bağ ve bahçemi köylüye vakfettim. Diledikleri gibi meyveleri yesinler. Ayrıca gerek köylüler gerekse yolcular bahçede istedikleri şekilde soluklanabilsinler.”

Tulumbacılar, güçlü ve çevik gençlerden seçilirdi (solda). İstanbul'daki İtfaiye Müzesi'nde sergilenen bir mahalle tulumbası (sağda).

2 Yangın söndüren **DAYIZADE HACI MUSTAFA AĞA BİN HACI ALİ VAKFI**

1753 yılında İzmit'te kurulan vakfın banisi, kurumun şiarını şöyle açıklıyor: “Şehirde yangın çıktığında söndürülmesi için vakfettiğim bir tulumba, iki büyük matara, yirmi kanca ve yirmi balta, zikrolunan cami altındaki mahzene koyulsun ve ihtiyaç zamanında âdet üzerine kullanılsın. Allah korusun, -eğer yangın olursa- tulumbayı kullanan kişiye beş kuruş, tulumbanın iki tarafında bulunan demirleri tutan kişilere ikişer buçuk kuruş, tulumbaya su taşıyan sekiz kişiye de birer buçuk kuruş verilsin.”

İLK TULUMBACILAR

Dayızade Hacı Mustafa Ağa bin Hacı Ali, ölümünden önce hazırladığı vakfiye senedinde İzmit'te, İstanbul'da olduğu gibi bir itfaiye teşkilatının bulunmaması ve şehirdeki evlerin büyük bir bölümünün ahşap kâgır yapılardan oluşması sebebiyle yangınlara müdahale edecek bir ekip oluşturulmasını istedi. Vakfiyesine, yangınlar için hazırlattığı ekipmanın gerekli olan her zaman kullanılabilceğini yazdırdı. Bunun için de tulumbayı kullanan kişilere yapılacak ödeme kalemlerini belirledi.

Semiz Ali Paşa, Kanuni Sultan Süleyman'ın huzurunda.

3 Tohum saklayan **ALİ PAŞA BİN HÜSEYİN VAKFI**

Babaeski'de Mimar Sinan tarafından inşa edilen ve Cedid Ali Paşa Camii adını taşıyan bir İslam mabedi, Semiz Ali Paşa'nın vakfiyelerinin en büyüğüdür. Paşa, Mimar Sinan'a Edirne'de bir çarşı yaptırmış, çarşının yanına küçük bir cami ve mescit de inşa ettirmiştir. Ayrıca İstanbul'un Eyüp semtinde Cedid Ali Paşa Mescidi, Karagümrük'te Mimar Sinan'ın eseri olan Cedid Ali Paşa Medresesi, Kasımpaşa ve Otakçıbaşı mahallelerinde iki çeşme, Rumeli'de Ereğli kasabasında iki çeşme, Silivri'de Akviran köyünde bir cami vakfiyeleri arasında yer alır. 1565 yılında İstanbul'da kurdurduğu vakfın senedine, tohum saklanması şartını koydurmuştur.

TOHUMLARIN KORUYUCUSU

Kendisini taşıyacak at bulunamadığı kaydedilen Ali Paşa'ya şişmanlığından dolayı “semiz”, “kalın” gibi lakaplar takılmıştı. Oldukça nüktedan biri olan Semiz Ali Paşa, arkasında 8 milyon duka olduğu düşünülen büyük bir miras bıraktı. Hayırsever paşa, bu mirasın bir kısmının tohum depolamak üzere kullanılmasını istedi. Kethüdası Ferruh, ölümünden sonra çeşitli dokümanlar hazırlayarak vakfiyesini şekillendirdi.

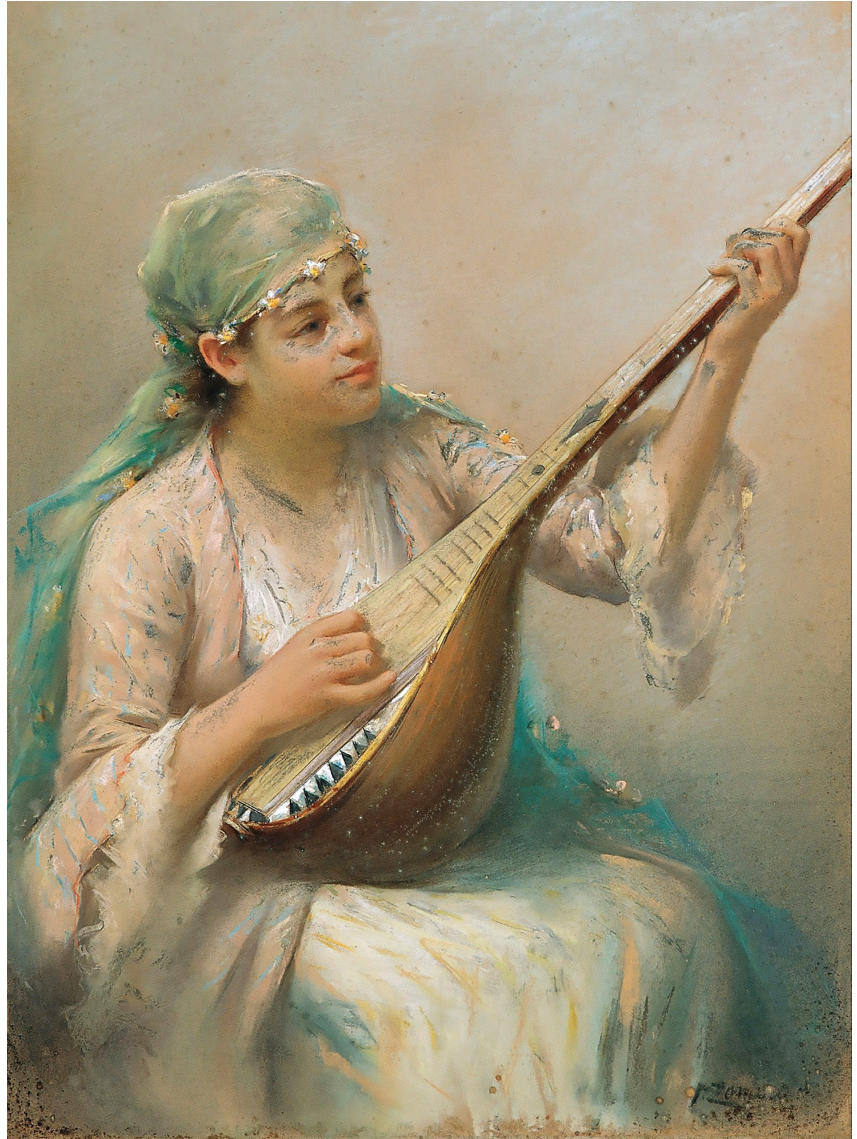
Vakıf insan olunmalı! Peki ama neden olunmalı? Eğer biz bu topraklar üzerinde doğmuş isek, biz Orta Asya'dan gelen Türkler isek ve bizim de kimyamızda şereflediğimiz İslam var ise o zaman her birimiz birer vakıf insanıdır. Yani potansiyel olarak öyleyizdir. Çünkü bizim tarihimize baktığınız vakit, diğer ülkelerin tarihinden biraz farklı oluşunda vakıf müessesinin varlığı çok önemlidir. Türk - İslam uygarlığı dediğimizde, aslında bizim kastettiğimiz bir vakıf medeniyetidir. Orada bir devlet vardır, iktisadi müesseseler vardır. Orada sağlık hizmetlerinden eğitime, hayır hasenattan her türlü iyiliğe kadar kapsayıcı bir ilke vardır. Biz buna kısaca "fütüvvet" deriz.

Bugün hâlâ insanların Batı'da tam manasıyla yakalayamadıkları sivil toplum, Osmanlı'da, daha önce Selçukluda ve diğer Türk devletlerinde teşekkül etmiştir. Bizde devlet insanları korur, özgürlük bahşeder. Bizim toplumumuz, kendi içerisinde örgütlenerek sadece muhtaç olanlara değil; Allah'ın yaratmış olduğu tüm canlılara karşı sorumluluk hisseder. Mesela farklı coğrafyalara, kuşlara, bölgelere ve güllere karşı sorumluluk hisseder. Eğer siz tarihinizi bilerseniz, o zaman mesuliyetinizi de bilirsiniz. Tarih ve onunla birlikte gelen edebiyat, size kimliğinizi, kişiliğinizi ve ruhunuzu hatırlatmak mecburiyetindedir.

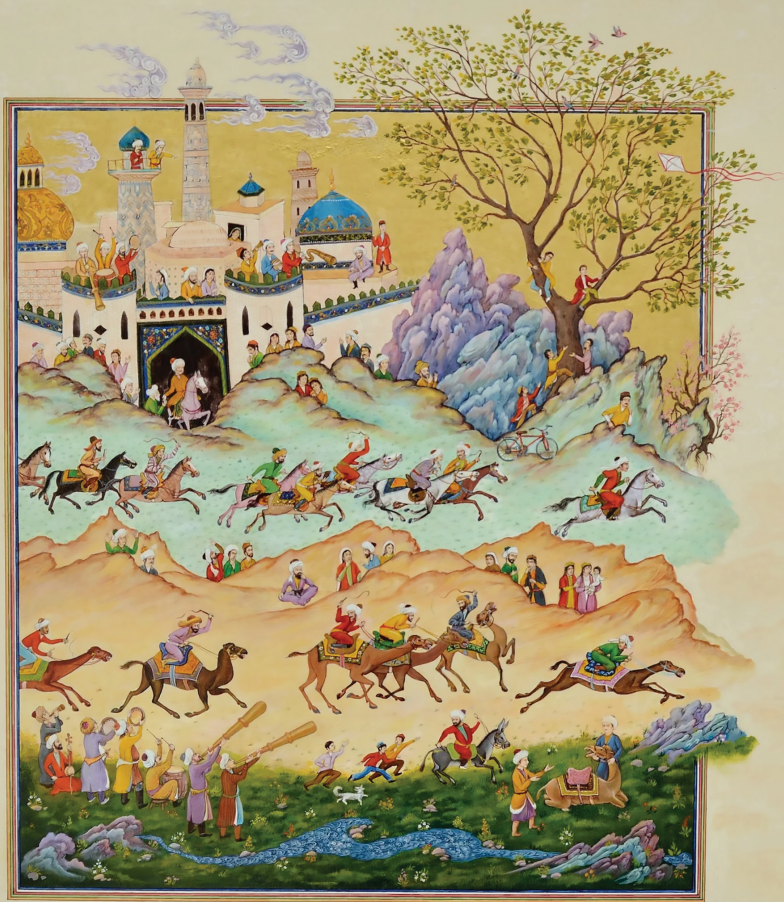
Bazı insanlar vardır ki doğarlar, sadece kendileri için yaşarlar ve vakti zamanı geldiği zaman da ölürler. Ama bazı insanlar vardır ki, bu dünyaya geliş sebeplerini ararlar ve nihayetinde Allah'ı bulurlar. Allah'ın insanların nasıl olması gerektiğine dair emirlerini kendilerine hatırlatırlar, onlar murakabe altındadırlar. Bu insanlar, "nasıl hizmet ehli olabilirim?" düşüncesiyle insanlara ve tüm canlılara faydalı olabilmenin yollarını ararlar. İnsanların başlarına beklenmedik sıkıntıların gelmesi olağandır. Önemli olan bu durumu bir hikmet olarak görüp üstesinden gelebilmenin yollarını bulmaktır. Burası çok önemlidir. Kuran-ı Kerim'e baktığınız vakit, yetime, yoksula yardım etme öğüdü, bizlere açıkça verilmiştir. Hz. Peygamber'in (s.a.v) bu konuda ne kadar duyarlı olduğunu da biliyoruz.

VAKIF İNSAN KAVRAMI ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Vakıf insan kime denir; kimler bu unvana layık olabilir; vakıf insan olmak için neler yapmak gerekir? Bu soruların yanıtlarını ve vakıf insan kavramı üzerine düşüncelerini, yazılarından ve programlarından tanıdığımız ilim insanı hocamızdan alıyoruz.

Fausto Zonaro'nun "Saz Çalan Kadın" tablosu, 1900-1908. Dede Korkut hikâyeleri, geçmişten bugüne minyatür sanatçılarına ilham veriyor (karşı sayfada).

“Vakıf insan” dediğimiz vakit aklımıza, kendini vakfetmeyi becerebilen, diğerkâm insan gelmelidir. “Hep bana” diyen insan gelmemelidir. 21. yüzyıl uygarlığı, -aslında uygarlık demeye dilim varmıyor- barbarlığı, bizi çok çıkarıcı yapmaktadır. Çevremizde sadece kendisini düşünen, para için yaşayan, giderek de daha çok mutsuzlaşan ve neden mutsuz olduğunu da bilmeyen pek çok insan görüyoruz. Hâlbuki insanın mutlu olması, başkalarını mutlu etmesine bağlıdır.

Vakıf insan olabilmek için yapılabilecek çok şey var. Örneğin ben, yakın zaman önceye kadar hiç musiki bilmememe rağmen artık engelli çocuklara öğretiyorum. Grubumuzla birlikte “yaralı ceylanlar” adını verdiğimiz çocuklarımızı, yararlı ceylanlara dönüştürme gayreti içerisindeyiz. Burada Mevlânâ’nın, “Ümitsizliğin ardında nice ümitler var. Karanlığın ardında nice güneşler var,” sözünü hatırlamamız yerinde olur. Bizler Allah’ımızdan kopmuş, yeryüzüne gurbete gönderilmiş ve bunun hüznünü yaşayan insanlarız. Herkesin içinde bir yaralı ceylan varsa da yanı başımızda bir veli kültü de var. Burada marifet, o yarayı yararlı hale getirebilmektir. Onun için atalarımız, “Bir derdim var, binbir

dermana değişmem,” demiştir. Dert insana lazımdır ama asıl dert, Allah derdi olmalıdır. Vakıf insan olmanın yolu, kişinin kendisine, “Ben bugün Allah için, insanlar için ne yaptım?” sorularını yöneltmesinden geçer.

İki senedir yaptığım ve beni çok ama çok mutlu eden bir işten bahsetmek istiyorum. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na bağlı kurumlarda barındırılan öksüz, yetim ve engelli çocuklarla haftada bir günümü geçiriyorum. Onlara bendir, dans, folklor gibi alanlarda dersler veriyorum. Kurduğumuz bir koroyla konserlere çıkıyoruz. Birlikte eğleniyoruz, gülüyoruz ve güzel zaman geçiriyoruz. Ah, insanlar bunun ne kadar neşeli bir hayat olduğunu bir bilseler... Bütün bunları neden anlatıyorum? Çünkü bu örnekler insanı iyiliğe davet ediyor. İyilik bulaşıcıdır. Hatta en güzel, en yararlı virüstür. Bu güzel işleri duyan insanlar, “Hocam ben de varım,” diyor. Böylece gönüllülük esası ortaya çıkıyor. Günümüzde hepimizin “gönüllü” insanlara ihtiyacı var.

Yeni nesilde bir heyecan eksikliği, kendilerini ataletle teslim etmek gibi eğilimler olduğunu gözlemliyoruz. Ama ben onları asla suçlamıyorum. Aksine onların birer pırlanta olduğunu

düşünüyorum. Yeri gelip onları heyecanlandığınız vakit, hemen arkasından diriliveriyorlar. İşte o aşk cemesini onlara düşürmeyi bileceksiniz. Sevginin, muhabbetin el ayak çektiği bir ortamda bu çocuklar ne yapsın? Sevgi yoksunu hepsi... Maalesef bu çocuklara, gençlere nasıl yaklaşması gerektiğini bilmeyenler de var. Hâl böyle olunca sonuçları da olumsuz olabiliyor elbette.

Vakıf insan olmak, bir bakış açısidir. Birilerine birkaç saat ayırarak iyilik yapıp geçilecek bir mesele değildir. Vakıf insan, nereye bakarsa baksın orada yapacak bir iyilik bulur. Geldiğimiz noktada insanlar, bir iyilik kablosu oluşturmak mecburiyetindedir. Bu iyilik kablosu nedir? Hatırlayınız, eskiden insanlar en yakın bakkala gider, ihtiyaç sahiplerini öğrenir, borçlarını ödeyip iyilik yaparlardı. Günümüzde biz bunu seyyar olarak yapmaya çalışıyoruz. Mesela biz Yararlı Ceylanlar Kulübü olarak üniversiteleri dolaşiyor, konserler veriyoruz. Bu sayede bizi izleyen insanlara ilham veriyoruz. Böylelikle bir bakıyorsunuz iyilik hareketi yayılıyor. Kötülük yapmak kolaydır. Ama iyilik için uğraşmak erdemdir.

Ben hayatımda hiçbir şeyden şikâyet etmedim. Çünkü şikâyet şirkettir bence. Yani kimden şikâyet ediyorsun, kime şikâyet ediyorsun? Allah iyi işler yaptığınız sürece o maneviyatı da size verir ve yollarınızı da açar zaten. Bizim vakıf medeniyetimizin arkasındaki en önemli itici güç, tasavvufur. Tasavvufta baktığınız zaman da asıl mesele, iyiliğin müesseseleştirilmesidir. Allah rızası için halka hizmet, inancımızdaki ayırt edici özelliktir. İle velakin önce güzel ahlak sahibi olmalısınız. Peki, güzel ahlak sahibi olan kişi nerede gösterecek kendisini? Yanıtı basit, insanlara hizmet ederek... İşte vakıf insan, vakıf medeniyet, vakıf ülke, vakıf millet böyle olur. Siz siz olun iyilik yapmaya hemen başlayın. Hiçbir şey yapamıyorsanız, çevrenizdeki öksüz, yetim çocukları bulun ve onlara masal okuyun. Mesela Dede Korkut’ta başlayabilirsiniz. Unutmayın, her çocuğun masala ihtiyacı vardır. Kimsesi olmayan çocuklara masalları kim okuyacak?

TRT 2’de yayınlanan “Geleneğin Kalp Atışları” adlı programdan derlenmiştir.

Dervişlerin İhsanını Yansıtan GAZİANTEP MEVLEVİHANESİ VAKIF MÜZESİ

Gaziantep'te bölgenin köklü vakıf kültürünü gözler önüne seren önemli bir mekân ziyaretçilerini bekliyor. Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi'nde şehrin belleğinde önemli katkıları olan ve onarımları yapılarak kente yeniden kazandırılan vakıf eserleri tanıtılıyor.

Tam adıyla Gaziantep Mevlevi Kültürü ve Vakıf Eserleri Müzesi, Kozluca Mahallesi'nde; Buğday Arasası ile Kozluca ve Şehitler caddelerinin kesiştiği yerde hizmet veriyor. Gaziantep Kalesi'nden başlayıp şehre karakter kazandıran tarihi mekânlara uzanan rota üzerindeki duraklardan biri olan mekân, bölgenin asırları aşan vakıf bilincini gelecek nesillere aktarma amacını taşıyor. Çok sayıda eserin teşhir edildiği müzenin duvarlarında ve salonlarında sergilenen vakıf kültür eserlerinin

fotoğrafları ise ziyaretçilere bir sonraki keşif durağını işaret ediyor. Tekke Camii Külliyesi bünyesinde, kesme taştan inşa edilmiş dört asırlık binada hizmet veren müze, iki ana bölümden oluşuyor. Cami avlusundan içeri girildiğinde solda yer alan binada, Mevlevilik kültürü ile vakıf kültür varlıklarından seçilen madenî eserler, el yazması Kur'an-ı Kerim örnekleri, Türk hat sanatından nadide misaller; avlunun hemen sağında yer alan mekânda ise eski kilimler ve halılar teşhir ediliyor.

Üç vakfiyeli müze

Müzedeki özgün koleksiyonun cazibesini arttıran en önemli unsur ise tarihi mevlevihanenin yaydığı mistik atmosferden kaynaklanıyor. Osmanlı coğrafyasının dört bir yanına yayılmış 100'e yakın mevlevihaneden biri olan mekân, geçirdiği çeşitli onarım ve değişimlerden sonra 2007 yılında müzeye dönüştürülmüş. 1638 yılında inşa edilen mevlevihane ile ilgili pek çok tarihsel kaynak bulunuyor. Bunlardan en önemlileri, üç vakfiyesi ve iki kitabesidir. Mevlevihanenin vakfiyeleri, kuruluşu ile ilgili olan 1640 tarihli Mustafa Ağa bin Yusuf Vakfiyesi, Emine Hatun Vakfiyesi ve 1904 tarihli Mehmet Münip Efendi Vakfiyesi'dir.

Mevlevihanenin anıtsal birimini, biri üç, diğeri iki katlı olan ve günümüzde müzeyi meydana getiren yapılar oluşturuyor. Bu yapılar, Cumhuriyet döneminde Gaziantep'in ilk eğitim kurumlarından biri olarak yaklaşık 30 yıl hizmet veren İstiklal İlkokulu'na çevrilmiş. Sonrasında bu okul, 1964 yılında Şehreküstü Mahallesi'nde yeni binasına taşınmış. Gaziantep'te belli bir yaştan üzerindeki pek çok kişi, İstiklal İlkokulu'ndan mezundur. Bu kişiler, müzeyi ziyaretlerinde anılarını da beraberlerinde getirmekte ve diğer ziyaretçilerle paylaşmaktadır. Müze, bu anlamıyla Cumhuriyet Dönemi Gaziantep'inin belleği olma özelliğini de taşır.

Mevlevihane; sağlık ocağı, mücellithane, cami lojmanı ve Şahinbey İlçe Müftülüğü gibi çeşitli işlevlerden sonra Gaziantep Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından müze olarak fonksiyon verilmek üzere 2006 yılında restore edilmiş, nihayet 7 Mayıs 2007 tarihinde ziyarete açılmıştır. Müzeyi oluşturan binalar, tıpkı Gaziantep geleneksel konut mimarisinde olduğu gibi avlunun iki yanına yerleştirilmiş plan tipindedir. Üç katlı ana bina, Gaziantep'te seyrek olarak karşımıza çıkan bir şekilde içeriden merdivenlidir. Basık kemerli sıra pencereler ve üstlerindeki kuş takaları cepheye hâkimdir. Kuzeydeki iki katlı bina ise revaklıdır.

Müze renkler, desenler ve motiflerle sembolize edilen Anadolu kültür zenginliğini, Vakıflar Genel

Müdürlüğü'ne ait halı ve kilim koleksiyonunun mütevazı bir seçkisi aracılığıyla sunuyor. Motifler ve anlamlarıyla ilgili bilgilerin yer aldığı panolar, motif dağılcığını ilginç bilgilerle buluşturuyor. Avlunun karşısında yer alan ana binanın geçmişin izlerini barındıran merdivenleri, Sufi müziği eşliğinde ziyaretçileri selamlık dairesi olan üst kata taşıyor. Binadaki salonların sergileme düzeninde, müzenin mimari yapısına uygun olarak pencere içleri birer vitrin olarak değerlendirilmiş. Mekânı dolduran Mevlevilik kültürüyle ilgili canlandırmalardan başka; duvarlarda hat levhaları ve vitrinlerde kandiller, mumluklar ve mihrap şamdanları sergileniyor. Türk maden sanatı içerisinde önemli bir yere sahip olan bu eser grubunun çoğunluğunu, mihrap şamdanları oluşturuyor.

Fotograf: MELİH USLU

SONSUZ AŞKI ARAYAN DERVİŞLER

Gaziantep Mevlevihanesi Vakıf Müzesi'ni gezip de Mevlevi kültürüne kayıtsız kalmak zor. Mevlevi inancının düşünce yapısında Allah'a ulaşmanın yolu, sonsuz aşktan geçer. Her insanın bedeninde var olan ruh, Allah'tan dan gelen ilahi bir özdür. Bu öz geldiği yere, yani Yaradıcı'sına kavuşmanın özlemini çeker. Bu özlem ilahi aşkı doğurur. İnsan aşkla olgunlaşır, ancak aşkla Allah'a yaklaşabilir. Allah, aslında sonsuz bir sevgidir. İnsanın içindeki sevmeye güdüsü, bunun bir yansımasıdır. Evrendeki tüm varlıklar; yani dünya, gezegenler, atom çekirdeği ve diğer her şey sistematik bir biçimde ilahi bir aşkla dönerek yaratıcısını arar. Aşkı coşturduğu için müzik ve sema, Allah'a ulaşmanın birer yolu olarak kabul edilir. Mevlevi dergâhları, yüzyıllarca bir konservatuvar gibi çalışmış; musikiden şiire, resimden hat sanatlarına kadar güzel sanatların birçok dalında değerli sanatçılar yetiştirmiştir.

Hint Okyanusu'nda, Afrika anakarasının yaklaşık 2 bin km. açığında bir ada ülkesi olan Morityus'un önde gelen tarihçilerinden Assad Bhuglah, Türk vakıf kültürünü merhametsiz Batı sömürgeciliğinin yanında ölümcül bir salgındaki şifalı ele benzetiyor. Morityus'ta Müslümanların mescit, medrese ve vakıf gibi kurumlar inşa ederek kültürel ve dinî miraslarını koruduğunu vurgulayan Bhuglah, ülkesindeki yasaların buna elverişli olduğunu belirtiyor.

Morityus Müslümanlarının tarihi üzerine önemli çalışmalara imza atan Bhuglah, ülkesinin Türklerle ilk temaslarına dair şu bilgileri veriyor: "Morityus'ta İslam'ın temellerinin atılmasında liderlik rolü üstelenen Gassy (Gazi) Sobdar'ın oğlu Najourdine Gassy, 1870'lere kadar Osmanlı İmparatorluğu ile yakın temas halindeydi. Türk arşivlerinde kendisi ile Babiali arasında yapılan yazışmaların kanıtları bulunmaktadır. Dr. Idrice Goumany, 1886'da İskoçya'dan tıp doktoru olarak mezun olan ilk Morityuslu Müslüman'dır. O, Avrupa'da eğitim almış olmasına rağmen her zaman Osmanlı fesi giyerdi. Ölümcül çiçek hastalığına yakalanan hastaları tedavi ederken hayatını feda etti. Morityus'ta Türk vakıf medeniyetinden ilham alan sadece o değildi. Dr. Hassen Sakir, Ghulam Mohammad Dawjee Atchia ve Abdul Razaque Mohamad gibi insanlar yaşamasaydı, Morityus'un 1968'de İngiliz sömürge yönetiminden bağımsızlığını kazanması çok zor olurdu."

Afet mağdurlarına yardım

Tarihçi Bhuglah, "Morityus'taki Müslümanlar, Osmanlıların davasına karşı çok duyarlıydılar. Limanda çalıştıkları için Port Louis Limanı'ndan transit geçen Türk gemilerinin mürettebatıyla sık sık bir araya geliyorlardı. Bu temaslar sayesinde Müslüman dünyasında olup bitenlerden haberdar oldular. Ada Müslümanları, güvenlikleri için her zaman Osmanlı İmparatorluğu'na baktılar. Morityus'ta toplumsal ayaklanmalar yaşandığında Müslümanlar, Osmanlı donanmasının müdahalesini talep etmişlerdir. Ayrıca Morityus'ta bir camiye imam atanırken Osmanlı Devleti'nin onayını almak âdetlendi. Morityus ile Osmanlı

Türklerin Vakıf Medeniyeti Dünyaya İlham Veriyor

Morityus (Mauritius) Cumhuriyeti'nin önemli münevverlerinden biri olan tarihçi Assad Bhuglah, Türklerin insanlığa armağanı olan vakıf medeniyetinin dünya Müslümanları açısından önemini ve ülkesinin Osmanlı İmparatorluğu ile kurduğu tarihsel ilişkileri değerlendirdi.

İmparatorluğu arasında konsolosluk ilişkileri de vardı. Türk arşivlerinde, kasırgaların vurduğu Morityus'a Osmanlıların yardım ettiğini gösteren belgeler mevcuttur. Morityus'taki Müslümanlar ise Hicaz Demir Yolu'nun inşası için oluşturulan fona katkıda bulunmuşlardır," diyor.

Bhuglah çarpıcı açıklamalarına şöyle devam ediyor: "Osmanlı İmparatorluğu, Morityus'taki Müslümanların güvenliği, refahı ve emniyeti için bir garantör gibiydi. Yerli Müslümanlar, herhangi bir sorunla karşılaştıklarında Sultan'a yazmaktan çekinmezlerdi. Örneğin İmam Najourdine Gassy, Sultan'a mektup yazarak, hükümet konağındaki resmi

törenlere katılırken giyeceği uygun bir kıyafete sahip olmadığını bildirdi. Sultan, Osmanlı'nın saygın bir dinî temsilcisi olabilmesi düşüncesiyle kendisine uygun bir kıyafet gönderilmesi için gerekli düzenlemeleri yaptı. Öte yandan Osmanlı yetkilileri, Morityus'un Müslüman gençlerini modern eğitim için kampanya yürütmeye teşvik etti. Bu bağlamda Morityuslu münevverler, ada Müslümanlarının zihinlerine reformları ve yeni fikirleri aşılacak amacıyla 1908'de aylık bir gazete olan İslamisme'yi yayınlamaya başladı. Gazetenin ön sayfasında logo olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun sembolü yer alıyordu."

Sürdürülebilir Yatırımlara

KATIL

Siz de Vakıf Katılımlı olun,
ülke kalkınmasına katkı sağlayan
sürdürülebilir yatırımlara destek olanlara katılın.

0850 202 1 202 | 444 44 77 | vakifkatilim.com.tr

VAKIF KATILIM

ASRIN FELAKETİNİN TABLOSU

ABD’de doktora çalışmalarına devam eden Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) burslusu Sena Karataş Öztürk, öğrencisi olduğu Florida Eyalet Üniversitesi’nin yarışmasında Kahramanmaraşlı depremzedeleri tasvir ettiği yağlı boya çalışmasıyla birincilik ödülüne layık görüldü.

Sanat eğitimi bölümünde doktora yapan Sena Karataş Öztürk, Florida Eyalet Üniversitesi’nin farklı kategorilerde düzenlediği yarışmada “Yıkım” (Devastation) isimli yağlı boya çalışmasıyla Görsel Sanatlarda Mükemmellik ve Başarı Ödülü’ne layık görüldü. Sanatçıya üç farklı çalışması arasından birincilik getiren ödül, Dekan Mark Riley ve Profesör - Sanatçı Carrie Ann Baade tarafından Öztürk’e takdim edildi. Öztürk tablosunda, 6 Şubat 2023’te yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremlerdeki yıkımı ve harabeye dönmüş yaşam alanlarını tasvir ettiğini belirtti.

Öztürk, “Depreminin ikinci günü, içimi daraltan duygularla televizyon karşısında çaresiz beklerken sanatçı hassasiyetimle bir anda ‘Yıkım’ adlı resmimi çizmeye başladım,” dedi. Sanatçı, “Eşimin Kahramanmaraşlı olması, akrabalarımızın bir depremde kaçıp gittikleri yerde ikincisine yakalanmaları; yakın kayıplarımız, yıkımlarımız ve ülke olarak yaşadığımız derin üzüntü, beni bu eseri üretmeye itti,” diye konuştu. Öztürk, “Eseri yaparken depremzedelere faydalı olabilesini çok istemiştim. Bu vesileyle eserimin ödülü olan 500 doları depremzedelere yollayacağım,” diye konuştu. Öte yandan, Millî Eğitim Bakanlığı New York Eğitim Ataşesi Prof. Dr. Şamil Öçal da “Burslu bir öğrencimizin böylesine prestijli bir ödülü ikinci defa alıyor olmasının yanında, işlediği konu ve ödülünü bağışlama kararı da sahip olduğu millî ve insani hassasiyetleri ortaya koyması bakımından bizi ayrıca memnun etti,” ifadelerine yer verdi. Türk öğrenci, iki yıl önce de aynı ödülü, 1878’den bu yana Amerikan tarihini simgeleyen Connecticut Eyaleti’ndeki “Fox Hill Tower” isimli kuleyi resmettiği çalışmasıyla almış; bu eseri, üniversitenin onur koleksiyonunda bir yıl boyunca sergilenmişti. Marmara Üniversitesi Sanat Eğitimi Bölümü’nden mezun olduktan sonra Millî Eğitim Bakanlığı

bursu ile ABD’ye yüksek lisans ve doktora eğitimi için gönderilen Sena Karataş Öztürk, 2018 yılında yüksek lisans eğitimi sırasında, Alabama Sanat Eğitimi Derneği tarafından da ödüle layık görülmüştü.

“Yıkım” tablosu ne anlatıyor?

Göç Eden Kule Serisi’nin son parçası olan bu resim, Türkiye’de yakın zaman önce meydana gelen depremler nedeniyle sanatçıda oluşan yoğun üzüntü, hayal kırıklığı ve hüsrana duygularıyla oluşturuldu. Serideki kule imgesi, geçmişimizi, bugünümüzü ve geleceğimizi temsil ediyor. Kulenin dibindeki mağdur çocuğun küçük oyuncakçı ise Türkiye’de 1999 yılında yaşanan büyük depremi ifade ediyor. O zamanın acılarını ve kayıplarını sembolize ediyor ve gelecekte dikkatli olunması için hepimize bir uyarı yapıyor. Eser, “bir daha böylesi büyük acıları yaşamamak için tarih ve bilim, ne yapmamız gerektiğini bize anlatıyor. Bu gerçeği dikkate almalıyız” mesajını içeriyor.

T.C.

VAKIFLAR

GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1048 VAKIF ENERJİ

TAKSİM INTERNATIONAL
GROUP HOTELS
★★★★★

VAKIF İNŞAAT
RESTORASYON VE TİCARET A.Ş.

KUVEYTTÜRK
KATILIM BANKASI A.Ş.

Vakıf Kùltürünün Yaşatılmasına

KATIL

Siz de Vakıf Katılımlı olun,
geçmişimizin mirası vakıf kùltürünü yaşatarak
hep birlikte kazanmaya vesile olanlara katılın.

0850 202 1 202 | 444 44 77 | vakifkatilim.com.tr

VAKIF KATILIM